

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Street art u nás – historie a současnost

Bakalářská práce

Autorka: Kateřina Plecháčová
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí: Mgr. et MgA. Petra Filipová, Ph.D.
Oponentka: Mgr. Lucie Tikalová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Kateřina Plecháčová

Studium: P18P0280

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Street art u nás - historie a současnost**

Název bakalářské práce AJ: Street art in our country - history and present

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tématem bakalářské práce je street artová scéna v Čechách. Práce mapuje její uměleckou scénu u nás od počátku po dnešek (její historie, současná situace, formy, kategorizace a umělci). Konkrétněji se představí techniky a postupy ve street artu. V praktické části se autorka pokusí využít street art ve výtvarném vyjádření společenského problému s dětmi ve věku 12 a 17 let.

MATTANZA, Alessandra. Street art: současná městská výtvarná scéna. Přeložil Runka ŽALUDOVÁ. V Praze: Slovart, 2018, 254 s. ISBN 978-80-7529-556-9.

GANZ, Nicholas a Tristan MANCO. Graffiti world: street art from five continents. New ed. London: Thames & Hudson, 2009, 391 s. ISBN 978-0-500-51469-6.

HUNTER, Garry. Světový street art. Přeložil Katarína BELEJOVÁ. Brno: CPress, 2017, 128 s. ISBN 978-80-264-1702-6.

518, Vladimír. Kmeny 90: městské subkultury a nezávislé společenské proudy v letech 1989-2000. V Praze: BiggBoss, 2016, 813 s. ISBN 978-80-906019-9-4

518, Vladimír a Karel VESELÝ. Kmeny: [současné městské subkultury. V Praze: Bigg Boss & Yinachi, 2011, 517 s. ISBN 978-80-903973-2-3

Garantující pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et MgA. Petra Filipová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Lucie Tikalová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 30.1.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne

Kateřina Plecháčová

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. et MgA. Petra Filipová, Ph.D. za metodické vedení práce, za čas, ochotu a cenné rady, které mi poskytla. Mgr. Libuši Roudnické za možnost uskutečnit výtvarný projekt na Základní umělecké škole v Semilech. V neposlední řadě děkuji mé rodině a přátelům za psychickou podporu.

Anotace

PLECHÁČOVÁ, Kateřina. *Street art u nás – historie a současnost*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 89 s. Bakalářská práce.

Tématem bakalářské práce je street artová scéna v Čechách. Práce mapuje její uměleckou scénu u nás od počátku po dnešek (její historie, současná situace, formy, kategorizace a umělci). Konkrétněji se představí techniky a postupy ve street artu. V praktické části se autorka pokusí využít street art ve výtvarném vyjádření společenského problému s dětmi ve věku od 7 do 16 let.

Klíčová slova

street art, graffiti, projektová metoda, výtvarný projekt, současné umění

Annotation

PLECHÁČOVÁ, Kateřina. *Street art in our country – history and present*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Kralove, 2022. 89 pp. Bachelor Degree Thesis.

The topic of the bachelor thesis is the street art scene in the Czech Republic. The work maps her art scene in our country from the beginning to today (its history, current situation, forms, categorization and artists). More specifically, techniques and procedures in street art will be introduced. In the practical part, the author tries to use street art in the artistic expression of a social problem with children aged 7 to 16.

Keywords

street art, graffiti, project method, art project, contemporary art

Obsah

Úvod.....	9
Teoretická část	10
1 Umění ve veřejném prostoru.....	10
2 Světový street art	10
2.1 Historie.....	11
3 Umělci.....	16
3.1 Keith Haring.....	16
3.2 Jean Michel Basquiat	17
3.3 Blek Le Rat	18
3.4 Banksy.....	19
3.5 Shepard Fairey	22
3.6 Swoon.....	22
3.7 Vhils	23
3.8 M-City.....	24
4 Graffiti	27
4.1 Historie.....	27
4.2 Počátky graffiti.....	29
4.3 60. léta.....	29
4.4 70. a 80. léta	30
5 Street art u nás.....	32
6 Graffiti u nás	33
7 Umělci.....	38
7.1 Matěj Olmer aka Bior.....	39
7.2 Tomáš Mrnc aka Epos 257.....	39
7.3 Jakub Matuška aka Masker	40
7.4 Radek Uksa aka Obic	40

7.5	Michal Škapa aka Tron	43
7.6	Zdeněk Řanda aka Pasta Oner.....	44
7.7	Jan Kaláb aka Point.....	46
7.8	Ondřej Vyhnánek aka X-Dog.....	47
7.9	Jan Zajíček aka Skarf	47
7.10	Timo.....	49
	Praktická část	50
8	Vlastní tvorba.....	50
9	Projektová výuka	54
9.1	Pragmatická pedagogika a počátky projektové metody.....	54
9.2	Projektová metoda ve výtvarné výchově	56
10	Výtvarný projekt	58
10.1	Motivační otázky	58
10.2	Výtvarný problém.....	59
10.3	Zadání	59
10.4	Cíle vzdělávací a výchovné	62
10.5	Učivo ŠVP školy	62
10.6	Průřezová témata	69
10.7	Podmínky hodnocení	69
10.8	Pomůcky	69
	Závěr	71
	Literatura.....	73
	Elektronické zdroje	74
	Seznam obrázků.....	76
	Přílohy.....	78

Úvod

Tato práce se zabývá jednou z forem umění ve veřejném prostoru, a to street artem a graffiti. V teoretické části se nejdříve zaměřuji na definici veřejného umění. Popisuji v ní vznik, historii a kulturu světového street artu a následně uvádím první představitele. Kapitola Světový street art více poukazuje na první historická období a věnuje se prvnímu výskytu pouličního umění ve světě. Dále představuje tvorbu současných umělců, kteří vytvářejí velkoplošná díla rozmanitými technikami. V této kapitole také zmiňuji umělce jako Banksyho a jeho techniku šablony, Swoon s jejími plakáty a projekty zachycující ekologická témata a Portugalce Vhilese a jeho nástěnné portréty a mnoho dalších. V následující části pak rozvíjím a definuji formy street artu jako mural art, instalace, wholecar a hlavně samostatné graffiti.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala na základě mého samostatného zájmu o street art a graffiti. Přišlo mi, že nepatří mezi probírané a edukované téma ve školách a konkrétně v předmětu výtvarné výchovy. Ve stěžejní části práce se zaměřuji především na street art a graffiti v Čechách. V první kapitole se věnuji historii a vývoji, který je spojený s hiphop kulturou u nás. V další kapitole představuji také první matadory a umělce tvořící na umělecké scéně dodnes. V rámci historie bych ráda poukázala na průniky graffiti a street artu, kdy se většina writerů stala umělci vystavujícími v galerijních prostorech.

V praktické části se zabývám výtvarným projektem na téma street art a graffiti. Výtvarný projekt se řadí mezi projektovou výuku a jedná se o jednu z metod reformního směru pragmatismu. Svou pozornost dále soustředím na charakteristiku projektové výuky v předmětu výtvarné výchovy. Výtvarný projekt se uskutečnil na základní umělecké škole, kde je výhodou věkově různorodá skupina. Žáci si vyzkoušeli přípravu a techniku šablony patřící mezi street art po vzoru umělců Banksyho a Blek Le Rata, kteří jsou známí svojí tvorbou. Vybrala jsem techniku šablony záměrně z důvodu časové a technické nenáročnosti pro mladší i starší žáky. Ve výtvarném projektu nejdříve proběhlo seznámení s tématem. Vysvětlila jsem rozdíly mezi graffiti a street artem, představila jsem druhy a formy street artu, které v současné době existují. Zařadila jsem také velmi diskutované téma ilegality a legality umění ve veřejném prostoru. Poté si žáci navrhli svůj graffiti'ácký pseudonym, který si následně zpracovali do writerského nicku na papír a vyrobili si svojí vlastnoruční samolepku. V následující aktivitě se žáci naučili vyřezat šablonu a přestříkat si ji sprejem na legální stěně.

Teoretická část

1 Umění ve veřejném prostoru

Podle Hlaváčkovy definice „*public art, či veřejné umění je samostatným uměleckým žánrem, který se rozvíjí od poloviny 20. století, zpočátku v USA a v západní Evropě, dnes již všude na světě. Jeho základním rysem je to, že umělecké poselství je tu adresováno veřejnosti.*“¹ Od 50. let začínají umělci prezentovat svá díla mimo uzavřený prostor galerie a muzea do veřejného prostoru. Objevují se názory, že umění by mělo být přístupné všem. Začalo se více přemýšlet o umístění děl a o jejich kontextu k prostředí. Umělecká díla začínají být vázána na veřejný prostor, přetvářejí dané místo a okolí ve specifický prostor. Důležité je, aby umění bylo společným dílem umělce, veřejnosti, popřípadě i sponzora.² Umění se objevuje ve veřejných prostorech, ať už ve formě stálého uměleckého díla nebo happeningu, performance a site-specific.

V 80. letech se z veřejného umění vyvinuly různé umělecké aktivity. U nás v Čechách se to odráželo v pop-artu, konceptuálním umění s postmoderní tendencí. Hlavním problémem byly politické podmínky, které bránily společnosti v další umělecké činnosti. Na umělce se vyvíjel velký politický nátlak, jelikož veřejné umění mohlo ohrozit vládu totality. „*Veřejnost sama byla komunismem nejprve svázána umělou ideologií kolektivismu, později, na konci 50. let a pak zejména v 70. letech, roztržena zavazujícím rozdělováním podílu na moci. Pojem "veřejnost" tak dostal za komunismu spíše negativní obsah vyplněný sobectvím, zbabělostí, prospěchářstvím a podobnými kvalitami, jimiž se platilo za možnost přežít. Umění a veřejnost tak byly od sebe velmi vzdáleny, ostatně podobně, jako tomu bylo v období klasické avantgardy před 2. světovou válkou.*“³

2 Světový street art

Street art neboli pouliční umění, jak už sám název napovídá, je tvořeno ve veřejném prostoru měst a ulic. Je to umělecký projev člověka dostupný široké veřejnosti.⁴

Pro pouliční umělce je ateliérem ulice, otevřená publika diváků. Umělci v ní skrze street art vyjadřují svoje postoje a vidění světa, tím tak vytvářejí určité specifické prostředí na

¹ HLAVÁČEK, [online]. 2009.

² DEMPSEYOVÁ, 2005, s. 263-266.

³ HLAVÁČEK, [online]. 1997.

⁴ HUNTER, 2017, s. 6-11.

běžných místech města a ulice. Umělci si dávají záležet na výběru místa, mnohdy bývá myšlenka uměleckého díla propojená s místem.⁵ Umělci vycházejí z ilustrace, grafiky nebo z klasického výtvarného vzdělání, tím dostává street art novou podobu ve formě šablon, plakátů, nálepek i mozaik. V 60. letech se objevuje ve velkých městech a aglomeracích jako Londýn, Paříž a samozřejmě New York. Street art prezentuje sociální a politická témata za použití humoru, zatímco graffiti jsou většinou spojeny s propagací autora jména nebo jeho názoru.⁶

Se street artem je úzce spojena otázka illegality: zda má umělec – jednotlivec právo na změnu vzhledu veřejného místa, nebo zda to má být nezákonné.⁷ Street art neprobíhá jen náhodou ve veřejném prostoru, je to čin přesahující hranici veřejného chování, a tím pádem zpochybňuje veřejný prostor.⁸ Podle autora J. Stahla je zajímavá myšlenka vídeňského architekta Adolfa Loose zmíněna v eseji *Ornament a Zločin* z roku 1908: „Vzhled zdí, ulic a města je stejně relevantní, tak i kontroverzní. Přeci takto veřejná místa se mají líbit každému, na rozdíl od uměleckého díla, které nemusí nikoho potěšit. Umělecká díla jsou soukromým dílem umělce. Dům není.“ Adolf Loos tuto skutečnost přehnal s podmínkou, že dům musí potěšit každého, stejně tak i pouliční umění. Je třeba také zmínit, že dnes už je street art ovlivněn reklamou a zakázkovou tvorbou využívající spolupráci k zviditelnění své firmy nebo výrobku. Proto jakákoliv forma veřejné tvorby nebo designu už není zjevně soukromou záležitostí a vzhled veřejného prostoru legálně ovládají peníze reklamních agentur.⁹

2.1 Historie

V každém období najdeme určitý umělecký styl vymykající se oficiálnímu umění zastoupenému v uměleckých či kulturních institucích.¹⁰ Občas se pouliční umění prezentuje jako malá nezávislá epocha v bouřlivém vývoji umění 20. století. Dnes již se setkáváme se street artem i v aukčních síních, kde v něm sběratelé umění vidí umělecký, ale i komerční potenciál. Už nemusí nutně vznikat na ulicích ve veřejném prostoru. Tím pádem se tak nabízí otázka, zda se jedná opravdu o street art – pouliční umění, jenž už není na ulici.¹¹ Dle mého názoru se nejedná o street art. Pouliční umění má svoje

⁵ STAHL, 2013, s. 16.

⁶ Chris Versteeg. Předmluva. MATTAZZAOVÁ, 2018, s. 16-22.

⁷ STAHL, s. 16.

⁸ STAHL, 2013, s. 71-73.

⁹ tamtéž

¹⁰ STAHL, 2013, s. 11.

¹¹ Chris Versteeg. Předmluva. MATTAZZAOVÁ, 2018, s. 16-22.

specifické prostředí ve veřejném prostoru ve městě a na ulici. Tím pádem, pokud ho vystavíme v galerii ztratí význam street artu.

Kořeny street artu se objevují ve východní Africe, kde se nachází nejstarší důkazy ve formě barev, pigmentů z bobulí a hlíny.¹² Nejstarší ukázky maleb a sošek ve tvaru ženské postavy jsou datovány před několika desítkami tisíc let v jeskyni ve francouzském regionu Ardèche. Nejčastěji zobrazované postavy zvířat byly pro lovce a sběrače velmi důležité a vyjadřovali je tak, jak sami vnímali svoje území, rodinu, nebezpečí, plodnost, obranu a zemi. Pravěké teritoriální značení území můžeme najít v budoucnu mezi gangy, které si značí tagy a symboly svá území. Další příklady rytí do zdi můžeme najít na městských územích antického Řecka a Mezopotámie. Dnešní novodobý street art z těchto jednoduchých obrazců těžší a nechává se inspirovat figurativním obsahem čitelným pro všechny lidi bez ohledu na jejich jazyk a kulturu.¹³

V 60. letech se vyskytl ve Philadelphii, kde velkoformátovými počiny vyjadřovali političtí aktivisté svoje názory a pouliční gangy si vyznačovaly svoje hranice území. Tato teritoriální funkce má své kořeny v tzv. bombingu, jež se připisuje Coolu Earlovi a Cornbreadovi, kteří svými jmény popsali celé město. Kopíruje pravěké značení svého teritoria pomocí znaků a symbolů. V 80. letech street art dosáhl velké popularity během rozmachu graffiti, kdy procházel mnoha proměnami a formami. Můžeme se setkávat s označeními jako městské umění, guerillové¹⁴ umění, postgraffiti¹⁵ a neograffiti. Je zde zahrnuto samotné graffiti, mezi výjimky patří bombing nebo vandalismus.¹⁶

Street art a graffiti jsou spjaty s hiphop subkulturou¹⁷ zahrnující breakdance¹⁸, rap¹⁹ a djing, většina street artových umělců a writerů se pohybuje právě v této subkultuře. Například Banksy umělec známý svojí technikou šablon a svými názory k tématům společenského dění. Je rodákem z Bristolu, který je kolébkou trip hopu, a členem breakdancové skupiny B-boys Goldie. V 70. letech největšími graffiti epicentry v USA byly Harlem a jižní Bristol, kde se graffiti přesunulo na vagony metra. Tagy a piecy se

¹² Chris Versteeg. Předmluva. MATTAZZAOVÁ, 2018, s. 16-22.

¹³ tamtéž

¹⁴ partyzánské

¹⁵ legální

¹⁶ Chris Versteeg. Předmluva. MATTAZZAOVÁ, 2018, s. 16-22.

¹⁷ městská hudební subkultura

¹⁸ druh tance

¹⁹ rytmicky mluvené rýmy

tak pohybovaly neustále po celém městě.²⁰ Díla nestála na jednom místě a nečekala až někoho zaujmou nebo v něm vzbudí zvědavost. Jezdila po celém městě mino hranice umělcova teritoria a mohlo je tak vidět, co nejvíce lidí. Pokud umělec pokreslil celý vlak neboli wholecar vysloužil si v komunitě i určitý respekt, jelikož něco takového znamenalo velké plánování a mnoho odvahy.

Úplně o něčem jiném byl americký západ, kde místo vagonu zaujaly umělce vraky aut. Na trase od Carhenge v Nebrasce po *The Cadillac Ranch* v Texasu se podél trasy vytvořilo z posprejovaných a pomalovaných vraků aut velké množství uměleckých soch v krajině. Těmito instalacemi se stala ikonická celá trasa amerického jižního road tripu.²¹

Ve stejnou dobu se z Ameriky dostávají graffiti prostřednictvím časopisů do Evropy a zažívají velký boom. Důkazem toho je Berlínská zeď, která se stala místem sdělující názory na politickou svobodu a situaci. Po pádu Železné opony se jí inspirují státy východního bloku. Například v Maďarsku se vyjadřovala svoboda a touha lidí nápisy západních značek jako „Levi 501!“ nebo „Benetton“. V Severním Irsku se zase vyjadřují názory na zdech k náboženskému rozdělení, buď se připojují k loyalistům nebo k republikánům a hlavním tématem samozřejmě bylo sjednocení Irska.²²

V roce 2008 street art začal komentovat finanční krizi, vyjadřoval frustrace z korupce v bankovníctví, politiky a obchodního systému.²³ Příkladem může být Banksyho krysa s kufříkem plným bankovek znázorňující bankéře doplněna velkým nápisem *Let Them Eat Crack* odkazující na historicky nedoloženou frázi Marie Antoinetty „*Let Them Eat Cake*.“²⁴ V roce 2011 se v severní Africe během Arabského jara začalo objevovat mnoho šablonových obrazů hlásající společenský odpor vůči politickým a finančním elitám. Avšak kromě vyjádření k politické situaci je hlavním tématem street artu vztah člověka k přírodě ve městském prostředí.²⁵ V současnosti můžeme zaznamenat muraly²⁶ k tématu koronaviru nebo aktuální uprchlické krize spojené s válkou v Ukrajině.

²⁰ HUNTER, 2017, s. 6-11.

²¹ tamtéž

²² HUNTER, 2017, s. 6-11.

²³ tamtéž

²⁴ *Arthive.cz: Banksy works* [online].

²⁵ HUNTER, Garry. 2017, s. 6-11.

²⁶ velkoplošná malba

Street art se neustále vyvíjí a přesahuje stále hranice do nových oblastí.²⁷ Existuje mnoho forem, které se pohybují na rozmezí graffiti a street artu. Hranice dříve existující mezi těmito uměleckými vyjádřeními jsou už smazané.²⁸

Obrázek 1 - *The Cadillac Ranch*. Dostupné z: <https://www.lonestartravelguide.com/route-66-cadillac-ranch-amarillo-tx/>

Obrázek 2 - *Let them Eat Crack*. Dostupné z: https://www.flickr.com/photos/denial_land/2930975001

²⁷ HUNTER, Garry. 2017, s. 6-11.

²⁸ Chris Versteeg. Předmluva. MATTAZZAOVÁ, 2018, s. 16-22.

Obrázek 3 - Arabské jaro. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/arabske-jaro-v-libyi>

Obrázek 4 - Coronavirus. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3280600-obrazem-covidem-inspirovane-graffiti-tvori-neznami-i-znami-umelci-po-celem-svete>

Obrázek 5 - Uprchlická krize. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/krtek-muminek-a-mickey-malba-ukrajina-chemis-praha-nusle/r~15eee0baa6da11eca9b1ac1f6b220ee8/k>

3 Umělci

Vybrala jsem nejvýraznější umělce ze street artové scény používající neobvyklé a různorodé postupy při své práci. Není možné opomenout významné umělce Keitha Haringa a Jeana Michela Basquiata, jelikož jsou považováni za průkopníky street artu a nekonečnou inspiraci pro další umělce. Jednotliví umělci by měli představovat jednu techniku a styl. Blek La Rata a Banksyho jsem vybrala na základě jejich šablonové techniky a provázanosti v tématech. Shepard Fairey, jenž svojí samolepkou Obey dobyl svět a nebal se říct svůj názor v politické kampani plakátem Hope. Ženská zástupkyně Swoon tvoří plakáty připomínající krajku charakteristickou svou jemností a významné projekty s ekologickou tematikou. Vhils zase na rozdíl od Swoon používá sílu vrtačky k přeměně opuštěných zdí a domů v jemné, ale zároveň syrové reliéfní portréty. A poslední M-City svými muraly dokonale souzní v městské prostředí a sebere dech svým funky a industriálním zpracováním. Nebojí se dekorace a tvrdí, že ne všechno musí nést poselství.

3.1 Keith Haring

Keith Haring je jedním z umělců, jenž svoji tvorbu zpřístupnil široké veřejnosti. Jeho styl v sobě skrývá primitivnost, čistou energii a přístupnost. Věřil, že díky těmto aspektům dokáže propojit lidi po celém světě.²⁹ Nikdy nechtěl dopustit, aby jeho umění se vzdálilo obyčejnému divákovi.³⁰

V roce 1978 krátce po příchodu na Školu vizuálních umění do New Yorku si začíná psát vlastní deník, kde představil klíčové myšlenky své tvorby jako „*Umění je pro všechny.*“ nebo „*Veřejnost má na umění právo.*“³¹

V New Yorku ho mezi prvními věcmi zaujaly graffiti a plakáty metra. Graffiti považoval za umění, kde se může každý vyjádřit. Haring věřil v individualitu osobnosti, a že je každý originální lidskou bytostí. Velmi důležité bylo pro něho upozornit na sociální otázky té doby například: zdraví dětí, boj proti cracku, AIDS, apartheid v Jihoafrické republice. Blízce mu bylo téma sexuální orientace a celková tabuizace sexu ve

²⁹ HARING, NAGY, 2013.

³⁰ GLENNOVÁ, [online], 20. 9. 2008.

³¹ tamtéž

společnosti, snažil se rozpoutat diskuzi a předejít tak dezinformacím, které se šířily v té době.³²

Malé děti považoval za upřímná, kreativní a pozitivní stvoření, která přináší radost do života a mají čistou svobodu v tvoření. Haring pro děti ilustroval mnoho dětských knížek. Pořádal také vzdělávací programy pro zvýšení dětské gramotnosti a spolupracoval se školami a muzei. V roce 1989 založil nadaci *Keith Haring Foundation*, která podporuje boj proti AIDS a pomáhala nakaženým dětem v boji s nemocí.³³

Pro Haringa byl inspiračním zdrojem tanec a pohyb, konkrétně z breakdancu a electric boogie. Fascinovali ho energické pohyby tanečníků připomínající elektrický proud. Nacházel v nich vztah linie s konturami okolního světa.³⁴ Ztotožňoval se s tvorbou Jeana Dubuffeta a Stuarta Davise.³⁵

V jeho dílech často dominují ve větších počtech barevné jednoduché postavičky s černou linií, postavy jsou zachyceny nejčastěji v pohybu nebo s náznakem komunikace mezi sebou. Díky nim sděluje a upozorňuje na sociální témata. Haring chtěl svojí kresbou zpřístupnit problémy široké veřejnosti.

Ukázkou může být velký mural *Tuttomondo* v Pise z roku 1989. *Tuttomondo* znamená v překladu Celý svět, Keith Haring znázornil pomocí malby mír a harmonii na celém světě. Můžeme si všimnout symbolu mateřství – ženy držící dítě v náručí. Nahoře můžeme zahlédnout lidské nůžky přestřihávající hada jako symbol zla. V muralu najdeme vyobrazené napůl zvířecí a napůl lidské postavy nebo postavu nesoucí delfína, jenž znázorňuje splynutí člověka s přírodou.³⁶

3.2 Jean Michel Basquiat

Jean Michel se narodil v New Yorku otci z Haiti a matce Portorikánce. Jeho výtvarný talent se projevoval už od útlého dětství, nejvíce ho podporovala jeho matka. V sedmnácti letech začínal Basquiat nejdříve s graffiti na domech a vagonech metra, kde se podepisoval jako SAMO nebo SAMO shit (same old shit). Dokonce o jeho podpisu vyšel populární článek, který ho skoro odradil od malování a následně na to si změnil podpis na SAMO IS DEAD. Jean Michel Basquiat studoval uměleckou střední školu, bohužel ji

³² GLENNOVÁ, [online], 20. 9. 2008.

³³ HARING, NAGY, 2013.

³⁴ tamtéž

³⁵ GLENNOVÁ, [online] 15. 1. 2008.

³⁶ 'Tuttomondo', *Keith Haring's astonishing mural in Pisa*, [online].

však nedokončil. V roce 1978 se odstěhoval z domu a začal bydlet s přáteli. Jako umělec se dostal do povědomí veřejnosti díky výstavě *The Times Square* v roce 1980. Také článek *The Radiant Child* od kritika Reného Richarda v časopise *Artforum* mu otevřel dveře do světa umění. Basquiat se přátelil s mnoho známými osobnostmi a nejvíce s Andy Warholem, se kterým se seznámil v roce 1982 a spolupracoval s ním na mnoha společných uměleckých dílech. Velmi zdrcující pro něj byla Warholova smrt v roce 1987.

Basquiatova tvorba v sobě nese život v New Yorku – energii města, hip hop, městský ruch, rychlost, multikulturní ovzduší. Stejně jak Michel Basquiat maloval na plátna, tak i na cokoliv, co se mu naskytlo pod rukou, na zdi, nábytek. Charakteristické pro jeho tvorbu jsou expresivně a hrubě namalované postavy s vícebarevným pozadím a k tomu vepsané citáty. Kombinoval africkou a hiphopovou kulturu s graffiti subkulturou v New Yorku. Jeho tvorba byla označovaná za neo-primitivní a srovnávána se stylem art-brut. Jeho umění promlouvalo za celou mladou generaci a jejich subkulturu v 70. a 80. letech.³⁷

V díle s názvem *Philistines* se vrací k černošské abstrakci. Tři vyobrazené postavy připomínají černou konturou africké masky. Barvy jsou výrazné a expresivně použité v celém obraze, pozadí působí jako smršť barev. Vše je zachycené náznakem a zkratkou a působí autenticky a velmi energicky.³⁸

3.3 Blek Le Rat

Umělec Blek Le Rat si zvolil jako své poznávací zvíře krysu. Krysa anglicky rat je přesmyčkou slova art – umění. Krysa je navíc typickým symbolem městského tvora. Podle autorky A. Mattanzaové se v 80. letech 20. století se krysa stala hlavním námětem evropského street artu.³⁹

Právě Blek Le Rat byl jedním z prvních umělců, kteří znázorňovali zvířata pomocí šablony. Technikou šablon se chtěl vyhnout napodobování amerických graffiti. Technika šablony vyžaduje časově náročnější přípravu v ateliéru a jednoduchou aplikaci ve městě. V ateliéru je potřeba šablonu vyřezat a vystříhnout do tvrdého kartonu. Při vyřezávání se pracuje se světlem a stínem. Předem už má umělec připravené místo i čas jeho akce. Na ulici stačí pouze šablonu přesprejovat a dílo je během chvíle hotové.

³⁷ GLENNOVÁ, [online]. 15. 1. 2008.

³⁸ *Philistines: Jean Michel Basquiat* [online].

³⁹ MATTANZAOVÁ, 2018.

Již od pravěkých jeskynních maleb se setkáváme s metamorfózou lidí ve zvířata. Ve starověkém Egyptě můžeme sledovat uctívání bohů – napůl lidí a napůl zvířat. V nedávné historii vznikla také subkultura, která věří v převtělování se do zvířat (theriantropie). Podobně se může ztotožňovat umělec s krysou jako svým alter egem, které také putuje pouze v noci a nechce být nikým viděn ani ničím rušen. Kromě krysy je jeho dalším častým námětem on sám ⁴⁰s taškou plnou svých věcí a cedulí hlásající cíl cesty. Po jeho boku ho také občas následuje ovce.⁴¹

3.4 Banksy

Jeden z nejznámějších street artových umělců Banksy si neustále střeží svoji identitu, a proto jsou s ním spojená slova jako underground a anonymita. Jak sám říká: „*Část mého umění skrývá mou identitu, takže lidé jsou zmateni a váhají, jestli to opravdu před nimi jsem já.*“ ⁴² Sám režíroval dokumentární film *Banksy: Exit Through the Gift Shop* z roku 2010 o imigrantovi posedlým street artem v Los Angeles. Banksy se zde také objevuje, ale buď zahalen nebo s rozpixlovanou tváří.

Ve všech jeho dílech je šablonovou technikou zobrazený svět plný anarchismu, existencialismu, pacifismu, antifašismu a antikapitalismu. V námětech jsou nejčastěji vyobrazeny osoby, které souvisí s tématem: krysy, děti, policisté, vojáci a zvířata.

Jeho známý citát mluví za vše: „*Dostal jsme sprej s barvou a namířil jej na zeď. Zmáčkl jsem prst, barva vytryskla a já se stal umělcem.*“ ⁴³ Jeho první velká výstava v roce 2003 nesla název *Turf War*, kde pomaloval živá zvířata, což vyvolalo velkou nevoli u ochránců zvířat, přestože neporušil žádné předpisy.⁴⁴ Později se také zaměřil na „podvratné umění“, kdy se snaží zesměšnit a rozvrátit danou situaci. Pěkným příkladem je skartování obrazu *Girl with the Ballon* v aukční síni Sotheby's. Jeho další známou výstavou bylo *Los Angeles Barely Legal* z roku 2006, kde pomaloval živého slona. Dílo neslo název *Slon v pokoji*.⁴⁵

Pro Banksyho stejně jako pro Blek Le Rata je symbolem krysa. Banksy známý pro svou techniku šablony, svého hlodavce často zpodobňuje se štětcem v ruce či barevným sprejem. Sám Banksy přiznal v rozhovoru pro deník *The Daily Mail*, že největší vliv na

⁴⁰ HUNTER, 2017, s. 14.

⁴¹ MATTANZAOVÁ, 2018, s. 36-52.

⁴² HUNTER, 2017, s. 16.

⁴³ tamtéž

⁴⁴ tamtéž

⁴⁵ MATTANZAOVÁ, 2018, s. 36-52.

něj má Blek Le Rat: „Kdykoliv si myslím, že jsem namaloval něco alespoň trochu originálního, zjistím, že on to udělal taky, akorát o dvacet let dříve.“⁴⁶ Blek na svého mladšího následovníka reaguje buď zpochybněním jeho autorstvím nebo přisvojením Banksyho práce. Banksyho díla můžeme nalézt na výstavách, v galeriích nebo na aukcích umění. Ve svém rodném Bristolu vytvořil limitovanou edici tisků pro aktivisty z čtvrti Stokes Croft, kteří bojovali za rozvoj komunitního prostoru. Banksyho edice tisků zobrazovala Molotovův koktejl s nápisem z obchodního řetězce Tesco, jenž se chtěl prosadit na místním trhu a zabránit maloobchodu.⁴⁷

Většinu svých děl připravuje v ateliéru z důvodu toho, že při tvorbě na ulici musí být velmi rychlý, aby zůstal nepoznaný. Banksy nemá rád galerie a muzea umění, bere je jako místa určená elitě, za to ulice je podle něj určena všem. Naschvál vytvořil díla na protest takovýmito institucím, jako například *Show the Monet* nebo *You Have Beautiful Eyes*, které bylo ihned po instalaci zničeno. Sám tvrdí, že není připoután k žádnému médiu ani k žádné formě vyjádření. Mezi jeho nejznámější díla patří například *The Street Is in Play* znázorňující stojícího chlapce, který stojí na jiném chlapci a přeškrťává ceduli s nápisem *Graffiti is a crime*. Banksy jasně říká svůj názor na ilegálnost graffiti. Další známá díla jsou *You Complete Me* (pes močící na hydrant), *Gorilla in a Pink Mask*, *Madonna with Gun*, *Parachuting Rat*, *Pulp Fiction*, *Sniper a Spy Booth*.⁴⁸

Obrázek 6 - *The street is in Play*, Banksy. Dostupné z: <https://hypebeast.com/2013/10/banksy-graffiti-is-a-crime-street-art-in-new-yorks-chinatown>

⁴⁶ MATTANZAOVÁ, 2018, s. 128-136.

⁴⁷ MATTANZAOVÁ, 2018, s. 128-136.

⁴⁸ HUNTER, 2017, s. 36.

Obrázek 7 - *Blek le Rat*. Dostupné z: <https://www.widewalls.ch/magazine/blek-le-rat-artist-of-the-week-january>

Obrázek 8 - *Philistines*, Jean-Michel Basquiat. Dostupné z: https://www.ireport.cz/fotogalerie/Jean-Michel_Basquiat_philistines/19456-smrt-si-rika-rocknroll-jean-michel-basquiat-151?photo=Jean-Michel_Basquiat_philistines.jpg

Obrázek 9 - *Tuttomondo*. Keith Haring. Dostupné z: https://www.researchgate.net/figure/The-Tuttomondo-mural-in-Pisa_fig1_283008636

3.5 Shepard Fairey

Je umělec, aktivista, ilustrátor, designer a zakladatel známé skateboardové značky *Obey Clothing*. Shepard Fairey bývá hodně spjat se skateboardem, už jako mladý začínal malováním na skateboardy a trička. To se později projevilo na jeho značce oblečení. Začal být známý už na škole díky nálepce *André the Giant Has a Posse* postavené na obličejí zápasníka *André the Giant*.⁴⁹ Použil slogan z filmu Johna Carpentera *They Live* od profesionálního wrestlera Roddyho Pipera. Jeho heslo *Obey* zní: „*Tato samolepka nemá žádný hlubší význam a existuje jen proto, aby donutila lidi k reakci*“.⁵⁰ Tato známá nálepka byla stylizována a stal se z ní *Obey Giant*. Nálepka *Obey* se zrodila spíše jako symbolická tvář než jako ikona.

Jeho nálepky se staly velmi populární ve Spojených státech mezi komunitou skateboardistů a alternativních umělců v souvislosti s kampaní pro street art roku 1989. Rok 2008, kdy probíhala prezidentská kampaň Baracka Obamy, byl pro Faireye průlomovým rokem Shepard Fairey vytvořil v rámci kampaně plakát *Hope* znázorňující samotného Baracka Obamu, aniž by o tom sám Obama věděl. Plakát má symbolizovat novou změnu a pokrok pro Ameriku. Jedná se o šablonový portrét v barvách modré, červené a béžové. V současnosti najdeme jeho díla ve významných galeriích a muzeích.⁵¹

Pro Sheparda je důležité, aby si veřejnost při pohledu na jeho dílo kladla otázky. Podle něj umění musí být kritické, neustále filozofovat a provokovat. On sám se zapojil proti politickému systému a konzumní kultuře v 80. letech v Americe. Jeho tvorbě ovlivňuje zejména hudba, hiphop, skateboarding, reggae a současná kultura.⁵²

3.6 Swoon

Caledonia Dance Curry uměleckým jménem Swoon, dnes pobývá ve městě Wisconsin. Znamější se stala kolem roku 1999, kdy vytvořila velkou instalaci, kterou vystavovala v muzeích a galeriích. Její očarování street artem a graffiti přišlo v devatenácti letech, kdy se přestěhovala do New Yorku, konkrétně do části Brooklyn.⁵³ Umělkyně je charakteristická technikou vylepování svých plakátů, které lepí pomocí pasty ze škrobu nebo mouky a vody, technika se nazývá wheatpasting.

⁴⁹ MATTANZAOVÁ, 2018, s. 128-136.

⁵⁰ tamtéž

⁵¹ MATTANZAOVÁ, 2018, s. 224-230.

⁵² HUNTER, 2017, s. 40.

⁵³ MATTANZAOVÁ, 2018, s. 224-230.

Hlavní inspirací Swoon je lidové umění a dřevotisk, jenž pracuje s jemností a detaily. Swoon tvoří figurální předlohy technikou linorytu, kterou obohacuje vystřihovánky připomínající krajku. Své plakáty umísťuje na prázdná místa u vchodů, na fasádách opuštěných domů nebo stěny obytných domů. Důležitým prvkem její tvorby je voda, konkrétně vodní kanály a řeky. Projekt *Plovoucí města*, ve kterém vytváří sestavené mobilní verze domů na řece, se zabývá otázkou ochrany životního prostředí v Indii, Benátkách a New Yorku. Pro Swoon je důležitá nejen umělecká stránka díla, ale také téma a myšlenka. Nejčastěji upozorňuje na ekologické problémy. Sama se často zapojuje do aktivistických projektů. Například projekt *Konbit Shelter*, který se zaměřil na udržitelné bydlení vytvářené z nepálených cihel na Haiti postiženém zemětřesením. Hlavními postavami jejich děl jsou skutečné osoby, které Swoon potkala a zaujali ji svým životním příběhem. Často také pracuje na zakázku, do které se řadí výzdoba části Regent's Canal nebo Bienále v Benátkách.⁵⁴

K jejím nejvýznamnějším pracím patří již zmíněná *Anthropocene Extinction*, *Swimming Cities of Serenissima*, *Kombi Shelter* a *Transformazium*. Swoon také v roce 2015 založila neziskovou organizaci na podporu různých projektů například na Haiti, v New Orleans, v North Braddock, v Pensylvánii a dalších místech.⁵⁵

3.7 Vhils

Umělec portugalského původu Alexandre Farto jako mladý začínal tagováním a malováním vlaků.⁵⁶ Graffiti pro něj byly jedním z hlavních faktorů, jenž v něm vzbudily zájem o výtvarné umění. Obdivuje Banksyho přístup a postoj k využití veřejného prostoru s širokým publikem⁵⁷. Jeho estetika a technika děl si pohrává s tvořivým vandalismem a destrukcí. Spočívá v postupném odstraňování vrstev omítky pneumatickou vrtačkou a vytváření reliéfních portrétů na stěnách opuštěných domů. Jak sám řekl, odkrývá materiální realitu, při níž používá techniku šablony, která mu pomáhá ukazovat to, co je pod povrchem.⁵⁸ Ve své práci zkoumá vztah mezi lidmi a jejich prostředím tak, jak se vzájemně utváří.⁵⁹

⁵⁴ MATTANZAOVÁ, 2018, s. 224-230.

⁵⁵ HUNTER, 2017, s. 96.

⁵⁶ tamtéž

⁵⁷ MATANZZAOVÁ, 2018, s. 240-251.

⁵⁸ HUNTER, 2017, s. 96.

⁵⁹ MATANZZAOVÁ, 2018, s. 240-251.

Jeho pseudonym nemá zvláštní význam, jde jen o vybraná písmena, která jdou rychle napsat na zeď za krátký čas. Jako teenager experimentoval s vyleptáváním obrazu kyselinami a bělidly na vlaky a plakátové plochy.⁶⁰ Vhils vyrůstal v průmyslové části Lisabonu, to ho do jisté míry ovlivnilo v jeho vnímání veřejného prostoru. Vhilsova oblíbená města jsou Lisabon a Hongkong, kde také pořádal svoje výstavy v roce 2014 a 2016. Jeho snem je zanechat svoji stopu na Antarktidě.⁶¹ Vhils také režíroval video *Vhils – Mexico 2019* nacházející se na facebookovém účtu *Solid Dogma*, v němž se objevují jeho nástěnná díla.⁶²

3.8 M-City

Jeho práce mají velkoměstský nádech, v jeho námětech se objevují lodě, loděnice, továrny, mosty, tunely, tramvaje a letadla. V dílech figuruje také komiksově bezpochybně nakreslené postavy. Jeho práce dokonale zapadají svými motivy a tématy do industriální architektury města.⁶³

Při pohled zblízka na jeho díla si můžete povšimnout, že upozorňují na znečišťování, sociální a politické problémy. Je ovlivněn místem loděnic, které navštěvoval jako malý chlapec při práci svého otce. M-City svou inspiraci nejčastěji čerpá z grafického designu z období mezi světovými válkami, linotypem a komiksovými stripy. Jeho nápady bývají anarchistické a funky. Marsiuz Waras především využívá ve svých dílech techniku šablony. Vypracoval si také svoji unikátní techniku, spočívající v přikládání několik šablon k sobě jako kostky Lega. Díky tomu jsou přizpůsobeny jakémoliv zdi. Na tento způsob přišel v době, kdy pracoval jako grafik pro hry *Commodore 64*. Sám umělec tvrdí, že ne vždy každé dílo má nést nějaké poselství, u něho samého jde někdy o čistě dekorativní funkci. Jeho oblíbenou barvou je černá kombinovaná s bílou, modrou a odstíny červené.⁶⁴

Jeho dílo s názvem *Skok* máme i u nás, a to v Ostravě. Dílo představuje ocelového skákajícího koně pověšeného z nebe dolů mezi budovy. *Skok* mám být alegorií na estetiku urbanismu Ostravy. Kůň je symbolické zvíře Ostravy, ocel je surovinou těženou ve městě. V pozadí je zachycena charakteristická architektura Ostravy.⁶⁵

⁶⁰ HUNTER, 2017, s. 96.

⁶¹ MATANZZAOVÁ, 2018, s. 240-251.

⁶² HUNTER, 2017, s. 96.

⁶³ tamtéž

⁶⁴ MATANZZAOVÁ, 2018, s. 170-176.

⁶⁵ OBRAZEM: Český rozhlas, [online]. 29.9. 2022.

M-City nevidí současný street art pozitivně, přijde mu pokleslý. Zdá se mu, že street art se mění v jednu velkou továrnu s přehlídkami a umělci.⁶⁶

Obrázek 10 - Skok, Marsiuz Waras. Dostupné z: <https://ostrava.rozhlas.cz/obrazem-centrum-ostravy-zdobi-nova-monumentalni-malba-polskeho-umelce-8325684#&gid=1&pid=1>

Obrázek 11 - Vhils. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/173810866842429140//>

⁶⁶ MATANZZAOVÁ, 2018, s. 170-176.

Obrázek 12 - *Hope*, Shepard Fairey. Dostupné z:
<https://obeygiant.com/obama-hope/>

Obrázek 13 - *Swoon*. Dostupné z:
https://www.isupportstreetart.com/artist/swoon/Swoon-Street-Art-issa_36/

4 Graffiti

Pro graffiti je typické textové vyjádření a tagy, které tvoří pouze osobní logo či podpis. Graffiti jsou málokdy zařazené do dějin umění jako umělecký směr nebo styl. Přesto se s touto vizuální formou běžně setkáváme v našem prostředí a obklopuje nás. Jsou s námi už od pradávna stejně jako lidské společnosti.⁶⁷

Graffiti vyvolávají u většinové společnosti negativní názory, považují je za nevkusné a neumělecké. Při slově graffiti, některým hned vyvstanou slova jako vandalismus, nezákonnost a rapeři. Pokud se budeme více zajímat o graffiti, uvidíme v nich touhu vyjádřit se. Graffiti jsou prostředkem, u kterého nepotřebujeme být výtvarně vzdělaní. Spousta umělců začínala nejdříve u graffiti a posunula se k street artu.⁶⁸

4.1 Historie

Samotný termín *graffiti* byl už použit v 19. století nastejno s nálezem čmáranic, nápisů a kreseb na stěnách v Pompejích.⁶⁹ Graffiti pochází z řeckého *graphein*, což znamená škrábat, kreslit, psát. Ve starověkém Římě byly využívány jako symboly v tajných křesťanských společnostech. Nejčastěji se používal symbol ryby k vyznačení cesty k tajným setkáním v podzemních chodbách. Tehdejší graffiti představovaly možnost tajné komunikace v městské džungli.⁷⁰ Také můžeme najít podobnost s italským slovem *sgraffire*. *Sgraffitio* je technika dekorování fasád, při které jsou vrstvy kontrastní omítky navrstveny na sebe a do mokré vrstvy je škrábán vzor. Sgrafita byla nejvíce používána jako výzdoba v renesanci.

Symboly napomáhaly v komunikaci s negramotnou společností, zahrnovaly vyznačování teritorií, mohly mít také politické a náboženské poselství, a hlavně vizuálně označovaly názvy veřejných budov nebo obchodů. Doklady o těchto jevech můžeme zpozorovat v Madridu, kde nad nápisem ulice *Calle de Postas* najdeme obrázek poštovního vozu, což ilustruje způsob dvojitého značení, které se využívalo už ve středověku.⁷¹ Znamení na domech v ulicích nezávisle odkazují na období, ve kterém byly vytvořeny. Estetické vnímání, politické názory a myšlenky té doby v podobě symbolů se později stanou

⁶⁷ HUNTER, 2017.

⁶⁸ tamtéž

⁶⁹ STAHL, 2013, s. 6-7.

⁷⁰ HUNTER, 2017.

⁷¹ tamtéž

součástí oficiální kultury. Neslouží tedy pouze jako měřítko pro uměleckou tvorbu, ale také jako důležitý historický ukazatel.

Římští barokní malíři Bamboccianti měli na počátku 17. století ve zvyku pokrývat stěny karikaturami, což byla v té době módní umělecká zábava. Mezi těmito kresbami se našly graffiti zpodobňující soukromé přezdívkové i úvodní črty obrazů. Už v římských dobách se volební kampaně a diskuse odehrávali na veřejných zdech. A tyto projevy nebyly trestány. Takové heslo Habsburků *AEIOU (Austria erit in orbe ultima)* se stalo za Třetí říše sloganem rakouského odboje, které zneužili nacisté za druhé světové války.⁷² Později byly používány Němci v jejich propagandě k nenávisti vůči Židům. Na druhou stranu graffiti sloužily také jako vyjádření nevole proti nacistickému režimu. Příkladem může být skupina *Bílá růže* německých nekonformistů vystupujících proti Hitlerovi.⁷³

Dřívější důkazy o graffiti najdeme v době Rakousko-Uherské monarchie, kde jistý muž jménem Josef Kyselak zanechával své jméno napsané nebo vyryté po celé dunajské oblasti. Dodnes ještě můžeme najít jeho podpisy. V jeho práci navazovali další pokračovatelé, kteří napodobovali jeho podpis.⁷⁴

Graffiti se objevovaly napříč celou společností, například akademici zanechali podpisy na místech svého vyučování, královští návštěvníci se vpisují do zdí při své návštěvě. Horolezci dodnes nechávají své iniciály na skalách, už v 19. století doporučoval turistický průvodce výletníkům vzít si s sebou barvu a štětec a zvěčnit své jméno na místě, které navštívili. Také pro slavné osobnosti a vrcholové sportovce je velmi důležité, aby své jméno zaznamenaly v síních nebo na chodnících slávy. Ať už bylo jméno napsáno osobně nebo někým jiným, znamenalo to, že ta osoba skutečně existuje. Zároveň zanechává důkaz přítomnosti někoho na určitém místě. Není náhodou, že mnoho jmen bylo spojeno s datem. Dodnes slogan „*Byl jsem zde ...*“ slouží jako záznam v knize návštěv a dokumentuje datum a místo přítomnosti. Pro umělce má podpis však větší cenu. Podpis pro ně byl jako ochranná známka a také jako důkaz pravosti. Právě první, kdo si všiml graffiti, byli umělci.

⁷² STAHL, 2013, s. 71-73.

⁷³ tamtéž

⁷⁴ STAHL, 2013, s. 30.

4.2 Počátky graffiti

Cesta ke graffiti začala být vydlážděna výrokem, který vyjádřil George Brassai v roce 1933 ve svém eseji *Ze stěny jeskyně do zdi továrny* v časopise pařížských surrealistů. *Minotaure*. Zdůrazňuje, že graffiti obrací estetický systém vzhůru nohama a není už důležitá obecná krása. S Braissovými myšlenkami se ztotožňují stoupenci Art-brutu. Mnohokrát byla skupina *Cobra* zachycena, jak kreslí na zdi.⁷⁵

Street art a graffiti jsou spojovány s revolucí. Zejména se to projevilo v šedesátých a sedmdesátých letech, kdy bylo vidět na ulicích velký potenciál přicházející revolty a revoluce. Vyjadřovalo se ohledně témat politických, ale i konzumu, globalizace a enviromentalismu. Street art a graffiti dokáží zachytit náladu společnosti, dalo by se to přirovnat ke knize návštěv, kde máte vyjádřit svůj názor na čistém bílém papíru.⁷⁶

4.3 60. léta

Moderní graffiti mají své kořeny v New Yorku a jsou známé jako newyorský styl šedesátých letech minulého století. Pro graffiti byly důležité i studentské vzpoury 60. a 70. let, v té době byla velice oblíbená technika *pochoir* předchůdce současné šablony.⁷⁷ Mládež začala s psaním svých jmen, tagů s číslicemi označujícími místo bydliště. Pod tímto trendem je hlavně známá přezdívka TAKI 183, skrývající chlapce řeckého původu Demitriuse. Podpisy a tagy se rozšířily po celém městě. Nesmíme zapomenout zmínit, že kolébkou graffiti není jenom New York, ale i Philadelphia, odkud byly přezdívky jako Cornbread nebo Top Cat.⁷⁸

Během studentské revolty v 60. letech se pod sloganem „*the walls will have their say*“ objevily na zdech metropolí nejenom politické názory, ale i poezie.

Je potřeba také zmínit tzv. Sprejera z Curychu Haralda Naegiliho, který byl formován hlavně prostředím, ve kterém působil. Jeho náčrtky byly odvozeny od povrchu, na kterém kreslil. Pro něj typické byly malé detaily jako značky, praskliny, rohy. Naegali právě na tyto místa kreslil mystická stvoření. Také ve svých dílech odkazoval na Paula Klee, Josepha Beuyse. Po dlouhá léta zůstával v anonymitě. V 80. letech se objevují umělci

⁷⁵ STAHL, 2013, s. 45-56.

⁷⁶ STAHL, 2013, s. 88-90.

⁷⁷ GANZ, Nicholas a Tristian MANCO, 2009, s. 8-9.

⁷⁸ STAHL, 2013.

Miriam Cahn, Walter Dahn, AR Penck a Jiri Dokoupil, kteří většinu svých děl vystavovali v galeriích, ale jejich tvorba je zastoupena také na ulici.⁷⁹

4.4 70. a 80. léta

New York město mnoha tváří, kde vedle sebe leží harlemské slumy, Broadway a manhattanské mrakodrapy; všechny tyto městské části jsou propojeny graffiti. Graffiti propojují mnoho rozlišných kultur na jednom jediném místě. Podnítily také umělecký boj proti makléřům v chudobných ghettech New Yorku.⁸⁰

Od 70. let se graffiti díky propracovanějším technikám změnila v mladistvé masové hnutí, kterému se podařilo dostat piecy newyorského metra do vybraných uměleckých institucí. Sběratelé a muzea začali nakupovat obrazy, na kterých byly graffiti zachyceny. Probíhaly první pokusy newyorských umělců o začlenění graffiti do galerie.

Zanechat své jméno nebo nápis na zdi je jedno z nejstarších vyjádření vůbec. Tento veřejný druh vyjádření na stěně nebo zdi může být spatřen kýmkoliv.⁸¹ Toho začali v 70. letech využívat veřejně známé úspěšné značky jako McDonald, Ferrari, Giorgio Armani, Adidas a Haribo. Názvy značek, která odpovídají jménům svých zakladatelů. Důvodem, proč se staly celosvětovým vzorem právě americké namepiecy spočívá v širokém šíření médií, ale i to, že byly vytvořeny reklamními strategiemi. Na základě těchto strategií se jméno dostává do centra pozornosti a vystupuje z anonymity.⁸²

Také nesmíme zapomenout na autory jako Dondi, Lee Futura, Rammelze a Quick, kteří tvořili, jak na ulici, tak i na plátně. V této době byl street art záležitostí Ameriky, ale později se rozšířil do Evropy. Jedním z prvních umělců v Evropě byl Francouz Blek le Rat, který studoval v New Yorku a graffiti ho uchvátily tak, že je začal sám zkoušet. Umělec JonOne (JonOne156) se narodil v USA, později několikrát pobýval v Paříži, kde začal tvořit a usilovat o uměleckou kariéru. Je především známý svým street bombingem a malováním za bílého dne.⁸³

Umělcům šlo o zviditelnění, o adrenalin, nebo o hru a pro jiné o estetickou tvorbu. Díla byla ničena a smazávána, jelikož se jednalo o ilegální činnost. Existovalo minimální spojení s uměleckou scénou. Tvůrci graffiti tvořili velké gangy, které mezi sebou

⁷⁹ STAHL, 2013, s. 95-105.

⁸⁰ GANZ, Nicholas a Tristian MANCO, 2009, s. 8-9.

⁸¹ STAHL, 2013, s. 29.

⁸² STAHL, 2013, s. 38-39.

⁸³ MATANZZAOVÁ, 2018.

bojovaly.⁸⁴ Většina tvůrců-writeru si svá díla začínala fotografovat. V New Yorku působili fotografové Martha Cooperová a Henry Chalfant, kteří zdokumentovali celou řadu pomalovaných vlaků. Jejich kniha *Subway*, vydaná v 80. letech se tak stala úplně první publikací zachycující graffiti a ovlivnila vnímání společnosti. Ještě předtím se objevila v roce 1982 kniha od Craiga Castelmana *Getting Up, Subway Graffiti in New York* plná rozhovorů a příběhů o mladých umělcích graffiti. také Henry Chalfanta se svým dokumentem *Style Wars* z roku 1983 přispěl k základům tohoto životního stylu.⁸⁵

Umělci hlavně ze začátku cílili na vlaky jezdící po celém městě, kde jejich piecy vidělo mnoho lidí. V polovině 80. let se tvrdilo, že neexistuje jediný vlak, který by nebyl posprejovaný. V roce 1986 podnikly newyorské úřady opatření proti graffiti (ploty kolem vlakových nádraží) na základě ustanovení zákona o ochraně majetku. Během 80. let se začaly konat první výstavy v Amsterdamu a Antverpách. Piecy se pomalu rozšířily do všech evropských měst. Například Amsterdam a Madrid podporovaly graffiti hnutí už dříve. Graffiti v Evropě čerpaly inspiraci z amerického graffiti stylu. Díky hip-hopu, punku a internetu se graffiti rozšířily bleskovou rychlostí. O něco později se graffiti uchytily v Asii a Jižní Americe.⁸⁶

Dalším důležitým městem osmdesátých let je Berlín, především Berlínská zeď, jenž přitahovala mnoho umělců. Bylo pouze povoleno malovat na západní straně, na východní straně to bylo zakázáno. Většina děl na zdi byla politicky motivovaná. V roce 1989 nově sjednocené Německo začalo Berlínskou zeď bourat. Dnes je zachována část o délce 1316 metrů ve Fridrichshain-Kreuzbergu jako připomínka minulosti patřící The East Side Gallery. Nejznámější mural pojmenovaný *Můj Bože, pomoz mi přežít tuto smrtící lásku* z Berlínské zdi zpodobňuje Leonida Brežněva a východoněmeckého vůdce Erich Honecker ve vřelém objetí. Obraz byl namalován v roce 1990 ruským umělcem Dimitrijem Vrubelem podle fotografie z roku 1979.⁸⁷

Tvůrci pouličního street artu zůstávají v anonymitě. Proto je těžké říci, jaké jsou jejich znalosti o současném umění. Dodnes se významná jména graffiti scény 70. a 80. let objevují jako autoři skupiny než jednotliví umělci.

⁸⁴ MATANZZAOVÁ, 2018.

⁸⁵ tamtéž

⁸⁶ GANZ, Nicholas a Tristian MANCO, 2009, s. 8-9.

⁸⁷ MATANZZAOVÁ, 2018.

V roce 1985 Alan Schwartzmann vydal knihu zachycující newyorské podchody jako prezentaci místní umělecké scény, kniha měla celosvětový ohlas. Upozornila na sebe v takové míře, že se graffiti začaly odstraňovat a čistily se zdi. Jejich popularita vzrostla díky mediím. Graffiti se začaly objevovat v knižních publikacích a v rapových videích například *Wild Style*, *Style Wars* a *Beat Street*. Newyorská scéna se stala ústředním bodem – srdcem graffiti a pouličního umění po celém světě.

Spraycan Art po druhé spolupráci *Subway Art* Henryho Chalafanta s Jamesem Prigoffem rozšířilo pouliční umění po celém světě. Obrazy a techniky začaly být kopírované, čím dál více se tak vytvářel newyorský archetyp. Vliv amerických sprejerů byl částečně způsoben osobními kontakty s dalšími umělci, kteří navštěvovali New York. Byla přijata určitá pravidla známá mezi newyorskými a celosvětovými umělci. Pravidla se snažila omezit napodobování a umělci se snažili o individuální vyjádření. Umělci si začali vytvářet svůj vlastní styl a společně pracovat s dalšími umělci a tím si tak vytvářet síť kontaktů. Díky tomu vznikla silná generace writerů v 80. letech nezávislá na muzeích a galeriích.

Po vydání další knihy *Graffiti World* v roce 2004 se zvýšilo povědomí o graffiti subkultuře, která se rozšířila do reklamy, módy a galerie. Komerční trh viděl v graffiti potenciál, jak oslovit mladší generaci. To otevřelo nové možnosti pro writery a umělce. Graffiti nezůstávají na jednom místě, neustále jdou dopředu, vyvíjí se a dochází k neustálému experimentování s novými formami.⁸⁸ Umělci cestují po celém světě, běžnou normou se stává mezinárodní spolupráce, vzájemně se ovlivňují, motivují a začínají vycházet graffiti časopisy. V zahraničí pro sdílení slouží platformy jako *Fotolog*, *Flickr* a *Wooster Collective*, z časopisů je nejvíce zastoupen *Underground Productions*, *Stylelife*, *Backjumps*, *Bomber Magazine* a *Non Stop Magazine*, které informují o graffiti a street artu z celého světa.⁸⁹

5 Street art u nás

Street art, druh uměleckého projevu ve veřejném prostoru města obsahující graffiti, šablony, sticker art, plakáty, mozaiky, reliéfy, prostorové instalace či videoprojekce. Tyto

⁸⁸ GANZ, Nicholas a Tristian MANCO, 2009, s. 10.

⁸⁹ MATANZZAOVÁ, 2018.

všechny techniky spojuje jedno, a to využití městského prostředí jako prostoru pro prezentaci. Street art se snaží vydobýt ve městě svoje teritorium. Velmi často si autoři vybírají pečlivě svá místa a pracují s architekturou a urbanismem. Umělec počítá s tím, že jeho dílo vyvolá zápornou nebo kladnou reakci. Street art na rozdíl od tradičního výtvarného umění je přirozený, najdeme ho také na výstavách, v galeriích, časopisech, ale i přesto není akceptován ve vysokém umění. Street art tvoří subkulturu s typickým životním stylem. Je společensky závislý, inspiruje se například designem a populární kulturou.⁹⁰

K nám se street art i graffiti dostaly ze zahraničí, podobně jako ostatní umělecké styly. V Čechách po roce 1989 nejdříve nalezneme mezi street artovými díly graffiti. Po roce 2000 se začínají objevovat podobizny amerických politiků jako George Bushe, americké herečky například Marilyn Monroe, ale i české osobnosti z politiky a kultury například Jiřího Paroubka a Adinu Mandlovou. Mimo graffiti a podobizen na ulicích jsou čím dál častěji viděny plakáty, samolepky a šablony.⁹¹ Upozornění na to, že street art se stal součástí komerční kultury byly samolepky s nápisem „*Street art je formalismus*“ od umělecké skupiny *Guma guar* nalepené po Praze v roce 2005. Vyjádření ve street artu je politické, ekologické a protikonzumní. Potenciál street artu a jeho výrazového vyjádření využívala k propagaci reklama.⁹²

6 Graffiti u nás

Na začátku bych ráda citovala umělce veřejného prostoru, člena skupiny Ztohoven a bývalého „graffitíáka“ a uvedla tak jeden pohled na graffiti:

„[...] Graffiti je způsob pohledu, způsob života a v neposlední řadě způsob pohybu urbánní krajiny. Chápu město jako neustále se měnící organismus. Pokud město procházíme a zkoumáme, dojdeme sice z jedné části na druhou, ale ta, z níž jsme vyšli, je už jiná.“⁹³

Epos257

⁹⁰ *Street art Praha*, 2007.

⁹¹ tamtéž

⁹² tamtéž

⁹³ 257, EPOS, 2018.

V západní Evropě se za počátek graffiti považuje rok 1983, zahájený dokumentem *Style Wars* o graffiti v New Yorku. Napomohla tomu také publikace *Spartan Art* prezentující díla z Ameriky a Evropy.⁹⁴

U nás můžeme první graffiti sledovat na Lennonově zdi s nápisem *Servít je vůl*. Graffiti ze začátku nebyly ještě spojované s hip hopovou scénou, později se obě scény propojují. K nám se graffiti dostávají skrze cestování do zahraničí a publikace časopisů. Zejména časopisy *Poplife* s rubrikou *Graffiti Art* a časopis věnovaný skateboardingu a snowboardingu *Board*.⁹⁵

V 80. letech se street art se nejdříve začal objevovat v Praze, Ostravě a Brně, jejich velký boom přišel v 90. letech s nástupem kapitalismu. Předchůdce graffiti u nás můžeme najít v 60. letech u Vladimíra Boudníka, který kreslil a maloval na popraskané zdi asociativní obrazy. Jeho tvorba se podobá dílům Jeana Michela Basquiata a Keitha Haringa. Později u nás přichází první generace v čele s Maniakem, Skarfem, Lelou, Poisem, Vladimírem 518, Laforem, Romeem a crew jako DSK (*Da Style Killaz*), TCP (*The Color Posse*) a NNK (*Nejvíc Naštvaní Kluci*). Jejich přístup byl ovlivněn německou a nizozemskou scénou a stal se inspirací pro nové autory jako Key,Point, Bior, Phoe, Pasta, Masker, Mind, Epos, Bleze, Mosd a mnoho dalších. Spolu s graffiti se začaly objevovat samolepky, 3D objekty a plakáty.

Graffiti na zdech, vlcích a vozy v metru sváděly k označení writera za vandala, postupně se však writeři začali objevovat v galeriích a mohli tak toto tvrzení vyvrátit. Konaly se první jamy a festivaly jako jsou *Hip Hop Kemp* a *Mystic Sk8 Cup*. Za zmínku stojí také série klipů *Kick the Shit* zachycující writery při práci nebo *Graffiti* ze série *Kmeny*: městské subkultury mapující komunitu graffitáků. Vznikají časopisy s hip hop a graffiti tématikou například *Terorist*, *Clique* a *Upstream*.⁹⁶

První časopis *Terorist* mají na starosti Vladimír518 (V518) a Dales, starají se o grafiku časopisu a sledují trendy doby a nové tváře graffiti scény. Každý měsíc pečlivě vybírají nejpovedenější graffiti díla (piecy). Časopis vychází od roku 1998 do roku 2002.⁹⁷

Za vydáváním časopisu *Upstream* stojí skupina CAP (Crew Against People) tvořená studenty Vysoké školy uměleckoprůmyslové (Masker, Most, Bleze, Dirty, Dize, Teve),

⁹⁴ *Historie graffiti a street artu: Výtvarný rozměr* [online]. 2012.

⁹⁵ tamtéž

⁹⁶ *Metropolis: Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron, Skarf*, 2010.

⁹⁷ OVERSTREET, 2006.

jenž se zaměřovala na nedokonalý styl začátečníků. Skupina CAP se formovala se okolo roku 2005 v Praze a odkazovala k počátkům graffiti v New Yorku. Styl byl charakteristický nedokonalou technikou, křivými tahy, jednoduchou stylizací, textovým sdělením. Crew⁹⁸ upřednostňuje hrubé techniky válečky, štětce, štětky, postřikovací nástroje. Jejich díla se nejčastěji objevují v chátrajících objektech továren. Tento styl vzbudil velkou vlnu rozporu na writerské scéně kvůli své nepropracovanosti, nakonec byl styl crew cap-style akceptován.⁹⁹

Ve většině metropolí jako Londýn, Paříž, Amsterdam, Berlín a Mnichov se přeskočil vývoj graffiti stylu a kopíroval newyorský styl pouze s malým výskytem prvků z evropské graffiti scény. V devadesátých letech u nás zažívá kultura a společenský život rozkvět. Do Prahy zamířili zahraniční writeři jako Popay, Drax, Candy a mnoho dalších se svými crew. V Česku byl jejich styl křiklavý, ozdobný, odvážný a velice odlišný v technice. Po jejich vzoru u nás začala vznikat první generace writerů, které inspirovali.

Mezi ně určitě patří ostravská crew ZDG (*Zero Dimension Gang*) v čele s Maniacem, která v mnohé předběhla Prahu a tvořila předvoj graffiti scény.¹⁰⁰ Maniac chtěl vrátit do šedé Ostravy barvy a inspiroval ho v tom undergroundový časopis *Vokno*, kde bylo graffiti věnováno celé jedno číslo. Pod Maniacovým vedením vzniká právě ZDG s Greenem, Erosem a Kagotem, kteří svým stylem říkají, že by se s nimi mělo na graffiti scéně počítat.¹⁰¹

Do popředí dostávají pražské graffiti zdi jako Těšnov, Holešovice a Štefánikův most patřící mezi nejznámější graffiti místa dodnes. Mezi prvními writery se objevují Mascee a Chise, Rake, Boob, Flood tvořící samostatně. Ve stejnou dobu se zakládá writerská skupina Bungle Clan s členy Dandou, Sifonem a Lelou, Conflict s Orionem crew PKT, CSA, CSB, vzniká i Wallz Pirates, z které se stane později nejdůležitější crew první poloviny 90. let TCP (*The Color Posse*). Ta byla ovlivněna německým oldschoolem, jednalo se o první komplexní crew přinášející wholecar metra, fat cap tagy a chromy.¹⁰² TCP dala řád a pravidla graffiti scéně u nás. Patřili do ní SCARF, POIS a RAKE, kteří často navštěvovali města Berlín, Hamburk, Norimberk a Mnichov, kde získali poznatky o písmu, formě a stylu. Německý styl přinesl snadnou čitelnost, důraz na velikost písmen

⁹⁸ skupina

⁹⁹ *Historie graffiti a street artu: Výtvarný rozměr* [online]. 2012.

¹⁰⁰ 518, Vladimír, 2016.

¹⁰¹ OVERSTREET, 2006.

¹⁰² 518, Vladimír, 2016.

a široké obtažení.¹⁰³ Většina zkratk crew má svůj význam, případně jde pouze o náhodná písmena, které se dobře píšou a vypadají.

Další vlna writerů přicházela v polovině devadesátých let, v jejich práci dochází k propojení „oldschoolové“ scény s „newcomers“.¹⁰⁴ Newschoolová generace více experimentovala s linií, barevností a v graffiti projevovala svou individualitu. Komunita přináší do svých pieců rozevlátost, pohyb a ztrácí se téměř čitelnost.¹⁰⁵ V této době se začíná klást důraz na ilegalitu, vzájemnou rivalitu a hierarchii scény. Každý v komunitě ví, co komu náleží, kde jsou hall of fame (síně slávy) a kdo má přístup do jakých částí metra. Vyjmenujme zde část crewů, které za té doby vznikaly: DSK, FTA, NNK, SCIFI, NTS, TMC, NUT. Na graffiti scéně si může každý stvořit svou identitu pomocí svých děl a záleží na jeho dovednostech a nadání, jak se prosadí. Jméno umělce je povýšeno na ústřední bod zájmu a odvíjí se od něho přijetí a respektování graffiti komunitou. Na scéně si crew NNK (*Nejvíc Naštvaní Kluci*) násilně si vynutila respekt a dbala o to, aby sprejovali jenom kvalitní graffitáči. Vladimír518 z NNK mění přístup a založil neoficiální graffiti školu, kde předával dovednosti a vědomosti o formě graffiti. Chtěl předcházet zbytečnému kopírování, a aby se writeři zaměřili na více svůj styl.¹⁰⁶

V druhé polovině devadesátých let jsou ulice potažované, silver piecy je možné potkat všude a běžně sledovat pomalované vlaky každou minutu. Nejcennějším územím bylo metro, protože bylo velmi těžké se dostat k vozu metra a cesta byla plná nástrah. Pokud jste pomalovali celý vůz metra, říká se tomu *wholecar*. Jednalo se o největší metu na graffiti scéně. V té době bylo velice těžké najít nepomalovaný vlak nebo soupravu. Nejčastěji se malovala pražská trasa linky metra B. Za zmínku stojí skupina TNT (*The Nobel Terrorist*) měly na starost pouze se dostat do metra a hlídat writery při akci. Znali perfektně chodby metra a věděli kudy se dostat k vlakům. V tomto období byli mezi nejvyhledávanější skupinou u „graffitáckých“ crew.¹⁰⁷

Síla celé graffiti scény je tak velká, že utváří hiphop kulturu u nás. Writeři se propojují s breakdancery, mnoho DJs s rappery a spolu zakládají novou a první hiphop scénu v

¹⁰³ OVERSTREET, 2006. s. 33.

¹⁰⁴ 518, Vladimír, 2016.

¹⁰⁵ OVERSTREET, 2006.

¹⁰⁶ OVERSTREET, 2006.

¹⁰⁷ OVERSTREET, 2006.

Čechách. Dávalo se dohromady velké kulturní urbánní hnutí. Příkladem může být Sifon (Ondřej Anděra) s Lelou (Lenka Geislerová) se svojí první rapovou skupinou WWW.

Na graffiti scéně najdeme mnoho silných osobností, které pokoušely porušovat zavedená pravidla. Například útokem na soukromý majetek se vyhrazovali vůči technokracii městské krajiny nebo experimentováním se stylem. Uzavřením éry devadesátých let na graffiti scéně je cesta writerů Keye, Romea a Cakese/Pointa z DSK do New Yorku v roce 2000. Zde po dobu dvou týdnů realizují několik sérií wholecar a panelů.¹⁰⁸

Podobně tomu bylo se street artem, ze kterého se stala módní věc. Po graffiti se pomalu začaly objevovat samolepky, šablony, instalace, muraly a sochy. Street art se stával oficiální uměleckou disciplínou, poté co se díla dostávají do galerijních a muzejních prostorů. Hranice mezi street artem a současným uměním je dnes skoro setřena. Může se nám zdát, že na graffiti se naprosto zapomělo, není tomu tak. Stále je najdeme v prostředí města.¹⁰⁹

Na počátku nového tisíciletí měla Praha početnou scénu. Svým jedinečným a různorodým stylem se odlišuje od zahraničí. Důležitou roli v tom hraje výraz piecu: jednoduchý, svobodomyšlný. Objevují se více silné tvary písmen odlišované od newyorského stylu. Graffiti v Praze bojuje s městskou správou, nejvíce se činnost writerů projevuje při volebních kampaních. Málokdy se však jedná o opravdovou kriminalitu. Město se tomu snaží zabránit zřizováním nových legálních stěn pro malování.¹¹⁰ V této době se dostávají se na zdi kvalitní a aktivní writeři. Mezi novou a výraznější generaci writerů patří Oipse, David 87, Honey a Todey. Stále jako v 90. letech si drží sprejeři svoji anonymitu. Už se tolik neutváří graffiti crew. Mezi stálou a aktivní crew patří FC, tak se však už více věnuje bombingu v ulicích a je na hraně vandalismu.

Dnes se dostávají graffiti a writeři na sociální sítě jako Facebook a Instagram. Existují facebookové graffiti stránky *The Czech Graffiti*, *Czech Graffiti Reporter*, *Graffiti Cz/Sk* a *Brorawa Graffiti Art* zaměřená na graffiti díla na Moravě, kde se mohou tvůrci prezentovat. Nejaktivnější writery najdeme i na Instagramu, například writera Hygien pod nickem ranni_hyhiena, Bonbon, existence333. emsy_ysem. Už se netvoří graffiti crew, většinou vystupuje každý sám za sebe, což podporuje anonymitu.

¹⁰⁸ 518, Vladimír, 2016.

¹⁰⁹ 518, Vladimír a Karel VESELÝ, 2011.

¹¹⁰ 518, Vladimír, 2016.

Můžeme se ptát, jaký bude další vývoj graffiti? Zaniknou nebo je budeme stále vídat v našich ulicích a městech. Těžko odhadnout. Můžu tady jenom citovat výrok BLEZE jednoho z členů CAP crew v rozhovoru s novinářkou Martinou Overstreet z roku 2006:

„Graffiti forma byla vyčerpána brzy po svém zrodu. Dnes vše vzniká, pomocí již známých a nudných šablon. Pouhé hledání nových estetických výrazů a tvarů je marné, vede k opakování, je to uzavřený kruh, počáteční impuls degradoval do „post graffiti“ sestaveného z klišé [...]. Jediná možná cesta je přidat do věci obsahovou náplň, ideu, která by byla schopna konkurovat současnému umění a tím pádem překročit pouhé ‚výtvarnění‘ v graffiti. Ovšem zůstává otázkou, jestli se z této syntézy nestane ošklivý kompromis a jestli automatické přidělování uliční formy nebude působit uměle a tím celé věci škodit. To všechno se dá zjistit pouze cestou pokusů a omylů, které v této zemi zatím bohužel nekonají.“¹¹¹

7 Umělci

Přelomovou událostí byla výstava v Praze *Městem posedlí – Ilegální umění v legálním světě* v roce 2013. V prostorách Městské knihovny se představilo dvacet šest tvůrců, jak z domácí i zahraniční street art a graffiti scény. Mezi vystavovanými byla taková jména jako M-City, Swoon, Poet73, Rebel Ink, Point, Pasta Oner, Masker a Epos257. Výstava chtěla navázat například na výstavy *Street art* v Tate Modern (2008) nebo *Le T. A. G.* v Grand Palais v Paříži (2009).¹¹²

Výstava *Městem posedlí* se spojila s mezinárodním street art a graffiti festivalem NAMES (2008). Hlavním cílem bylo představit současnou scénu s rozdílnými formami a technikami. Celou akci doprovázela fotodokumentace pieců a filmový sestřih komentující problematiku graffiti. Umělci využili i pražské legální zdi například na Národní třídě, Černém Mostě, ve Vysočanské a Vltavské.¹¹³

Tato výstava se snažila odpovědět na otázku, zda graffiti a street art patří do galerie. Dle celé výstavy, děl a doprovodného programu můžeme usoudit, že ano.¹¹⁴

¹¹¹ OVERSTREET, 2006.s. 220.

¹¹² VOSKOVCOVÁ, Klára, Radek WOHLMUTH a Vladana RÝDLOVÁ, 2012.

¹¹³ VOSKOVCOVÁ, Klára, Radek WOHLMUTH a Vladana RÝDLOVÁ, 2012.

¹¹⁴ tamtéž

Český street art a graffiti se dostal na výstavu *Metropolis EXPO 2010* v Šanghaji, kde jí reprezentovali umělci Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron a Skarf.

V této kapitole bych chtěla představit vybrané umělce reprezentující graffiti tvorbu, tak i street art. Každý z nich začal u graffiti a posunul se buď ke street artu nebo k jiné formě umění.

„Jedním ze základních hybatelů je touha soutěžit s ostatními, ovládnout teritorium, být stále lepší, zdolávat překážky a „dotknout se hvězd“. Je to ta archetypální, animální a zároveň transcendentální síla v lidech, ze které graffiti žije a co ho pohání.“¹¹⁵

7.1 Matěj Olmer aka Bior

Bior vlastním jménem Matěj Olmer byl pražský tvůrce graffiti a členem DSK crew, dnes známý svoji gestickou a abstraktní malbou. Průkopník syrové a expresivní formy graffiti projevující se výraznými barvami. Bior k neřízenému intuitivnímu projevu přidává principy koláže.¹¹⁶ Jeho tvorba je charakteristická kolorismem, improvizací a experimentem. Ve svých dílech se inspiroje vlastními básnickými texty¹¹⁷ a považuje je jako nejdůležitější autenticitu. V jeho aktuální tvorbě se promítají stále jednoduché a syrové tagy z New Yorku načmárané tlustou fixou.¹¹⁸

7.2 Tomáš Mrnc aka Epos 257

Nejdříve začínal jako writer a později absolvoval Uměleckoprůmyslovou školu. Dnes se zabývá kriticky zaměřenými projekty na ekologické a sociální témata v městském prostředí. Jeho kritika míří na společenské a systémové stereotypy. Své projekty prezentuje mnoha prostředky, od akční malby, graffiti až po land art.¹¹⁹ Epos257 se zaměřuje se na veřejný prostor a jeho hranice, co je a není veřejné. Číslo v jeho pseudonymu odkazuje na paragraf poškozování cizích věcí z trestního zákoníku. Identitu si stále zachovává utajenou a neukazuje svoji tvář, protože patří k umělecké skupině *Ztohoven*.¹²⁰

Mrncova tvorba stále čerpá z graffiti období jako například projekty *50 metrů čtverečních veřejného prostoru* nebo *Seno*. V roce 2009 rozmístil po Praze třicet balíků sena a na

¹¹⁵ 518, Vladimír a Karel VESELÝ. 2011.

¹¹⁶ *Matěj Olmer: Bio* [online].

¹¹⁷ VOSKOVCOVÁ, Klára, Radek WOHLMUTH a Vladana RÝDLOVÁ. 2012.

¹¹⁸ OVERSTREET, 2006.

¹¹⁹ VOSKOVCOVÁ, Klára, Radek WOHLMUTH a Vladana RÝDLOVÁ., 2012.

¹²⁰ „Bývalý“ graffitiák EPOS 257 pro INFO.CZ. [online].

Palackém náměstí oplotil 50 metrů čtverečních.¹²¹ Projekty chtěl upozornit na vnímání veřejného prostoru. Poslední projekt z roku 2019 nazvaný *Dýmová hora* se zabývá otázkou bezdomovectví. Dýmová hora se přezdívá lokalitě v Praze na Třebešíně, kde žijí lidé bez domova.

7.3 Jakub Matuška aka Masker

Absolvent pražské Akademie výtvarných umění ateliérem malby začínal také u graffiti. Jakub Matuška je malíř, jenž převádí své malířské techniky do street artu a své techniky z street artu do malby. Cizí mu není práce s videem, sochou a instalací ve veřejném prostoru. Charakteristické jsou pro něj šedo-modré barvy s dominantními růžovými pláčícími postavami zobrazující absurdní situace v lidských vztazích.¹²² Jeho díla surrealisticky a komplikovaně zpodobňují současné návyky společnosti. Jako umělec je nejenom oceňovaný graffiti scénou, ale i výtvarnými kritiky. Byl finalistou ceny Jindřicha Chalupického v roce 2010.¹²³

Mezi jeho známá díla patří malba moderně pojatého barokního stropu na zámku v Třebešicích, několik kilometrů dlouhá černobílá malba na zdi v Londýně a jeho limitovaná kniha *Fax You* vytištěná na faxovém papíře. Příležitostně pracuje ve videu s 3D objektem.¹²⁴ Často propojuje tradiční malířské techniky s počítačovou manipulací ručně kreslených skic a airbrushem.¹²⁵

7.4 Radek Uksa aka Obic

Radek Uksa se řadí mezi nejsilnější a nejaktivnější generaci writerů druhé poloviny 90. let. Jeho tvorba vyniká přesnou, geometrickou kresbou. Obicovy malby a piecy připomínají spletitý labyrint. Studium užité grafiky ho ovlivnilo a posunulo od graffiti po malby do galerie. Mimo grafickou tvorbu jsou mu blízké instalace. Začal své kresby přenášet do objektu a nasvětčovat je. V pozdější tvorbě se více zaměřuje na 3D realizace, důkazem je výzdoba v klubu Roxy.

Ve své tvorbě ať už v graffiti nebo v uměleckých realizacích nechtěl být ovlivněn žádnou evropskou scénou. Inspirativní pro něj byly starověké a orientální kultury, jež se otiskly do pieců i tagů. Tím pádem Uksovy práce připomínají grafický labyrint.¹²⁶ Po zhlédnutí

¹²¹ *Epos 257 v Bourání*, [online]. 2017.

¹²² *Metropolis: Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron, Skarf*, 2010.

¹²³ VOSKOVCOVÁ, Klára, Radek WOHLMUTH a Vladana RÝDLOVÁ, 2012.

¹²⁴ *Metropolis: Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron, Skarf*, 2010.

¹²⁵ *Jakub Matuška aka Masker: bio* [online].

¹²⁶ VOSKOVCOVÁ, Klára, Radek WOHLMUTH a Vladana RÝDLOVÁ, 2012.

děl nám může být hned jasné, že poznávacím znakem je pro něj červená barva. Nikdy předem své práce neskicuje, i přesto jeho díla působí velmi promyšleně. Témata v posledních letech souvisejí s vesmírem jako prostorem, hranicí, časem energie, hmotou a vírou.¹²⁷

Obrázek 14 - *Balíky sena, Epos257.* Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2100065-na-znacky-epos-257-znackuje-verejny-prostor>

Obrázek 15 - *knihovna fůtra, Obic.* Dostupné z: <http://meccaaudio.blogspot.com/2015/12/obic.html>

¹²⁷ Jakub Matuška aka Masker: bio [online].

Obrázek 16 - Snění a spasení, Matěj Olmer, 2017. Dostupné z:
<http://matejolmer.com/#bio>

Obrázek 18 - Strop zámek Třebešice, 2008, Masker. Dostupné z:
<https://jakubmatuskaakamasker.com/work/commercial/chateau-trebesice/>

Obrázek 17 - If You Don't Know, Now You Know..., Masker, 2015. Dostupné z:
<https://jakubmatuskaakamasker.com/work/paintings/2015>

7.5 Michal Škapa aka Tron

Michal Škapa aka Tron známý také pod přezdívkami Key, Gabel, 2Rock a Code, byl hlavním členem DSK crew. V průběhu jeho graffiti tvorby působil v několika crew: CAP, NUTS a TOYS. Známý je graffiti tripem do New Yorkem spolu s Cakesem a Romeem v roce 2000, kde pomalovali několik desítky vlaků.¹²⁸

Jednou z nejznámějších a nejvýraznějších osobností spojenou s graffiti scénou. Mimo jiné navštívil i další mimoevropské destinace jako například Brazílii, která byla pro jeho pozdější tvorbu zásadní. Na základě zkušeností z cest vytvořil vlastní abecedu, kterou využívá dodnes.¹²⁹

Michal Škapa poprvé vstoupil na scénu pod pseudonymem GABEL (něm. vidlička) ve skupině ZEUS GANG. Uskupení se prosadilo hned po revolučním roce 1989. V této době se razilo heslo *Graffiti Goes East*, kdy do Čech přišly graffiti z Německa a celkově ovlivnily vizualitu a styl graffiti u nás. Ve stejném období došlo u Škapy k časté změně jmen: BOY26, CODE, 2ROCK, KEY, EGG.¹³⁰

Pro Trona byl také důležitý přestup ke CAP crewu v roce 2005. Nová skupina přinesla jednoduchost čerpající z komiksových superhrdinů, starých her a béčkové popkultury. Z této doby pochází jeho nick TRON ze stejnojmenného americkém filmu z počítačového prostředí od režiséra Stevena Lisberegera. Ještě v tomto roce spolu s Pointem navštívili Sao Paolo a Rio de Janiero v Brazílii. Trona zde oslnila divoká varianta graffiti obsahující v sobě dravost, energii a jedinečnou konstrukcí písma nazývaná *pichacao*.¹³¹

Cestování ovlivnilo Škapův umělecký projev: první styl zobrazující drobně realistické motivy inspirované komiksy a cartoons. Jako důkaz máme komiksovou plechovku spreje *Mr. Spray*. Druhý styl, kde hraje hlavní roli expresivní abstraktní písmo z latinskoamerických ulic. Vytvořil si tak vlastní abecedu, kterou začal zasazovat do svých grafik a obrazů. Abecedu začal vepisovat do letokruhů barevných mandal. Nejčastěji vepisoval rapové texty, ale objevují se i básně Williama Blake nebo songy od Cure, Neila Younga a Depeche Mode. Mandalý v sobě spojují dva rozdílné principy.

¹²⁸ *Metropolis: Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron, Skarf*, 2010.

¹²⁹ WOHLMUTH, 2017.

¹³⁰ tamtéž

¹³¹ tamtéž

Kruhová kompozice mandaly působí na nás koncentrovaně a harmonicky. Do harmonického kruhu je vepsáno ostré a expresivní písmo.¹³²

Ze začátku se ve své tvorbě soustředí na skupinové projekty, od roku 2004 se prezentuje tvorbou na výstavách *Infiltrace04* v Liberci, *Street art Praha* a mezinárodní festival *Names*.¹³³

Charakteristické pro Škapovu tvorbu bylo kombinování abstraktních ploch a charakterů. Maluje na zdi i plátna a inklinuje k sítotisku.¹³⁴ Úzce spolupracuje s *Trafo Gallery* a *Meet Factory*, kde má své vlastní studio, a zde také nejčastěji vystavuje. Patří mezi expresivní vlnu českých pražských writerů. Jeho další tvorbou jsou grafické projekty a vizuály pro label *BiggBoss* nebo časopisy *Rooftop*, *Free Magazine* a *Upstream*. Dnes se zejména specializuje na práci s neony a malbou. Při pohledu na jeho dnešní díla vidíme odkazy na graffiti období.

7.6 Zdeněk Řanda aka Pasta Oner

Malíř a grafik inspirovaný americkým pop-artem patří mezi velké propagátory a průkopníky českého street artu a graffiti. Pasta Oner je vydavatelem a šéfredaktorem street magazínu *Clique*.¹³⁵ Podílel se na publikaci *In Graffiti We Trust* mapující vývoj graffiti na domácí scéně spolu s Martinou Overstreet. Obvykle používanou techniku v jeho tvorbě je sítotisk. Neorientuje se už na práce v městské prostředí, ale s lehkostí přešel do galerie. Pastova díla odkazují na pop-art, 60. léta v reklamě, umělce Andy Warhola, Roye Lichtensteina a Claese Oldenburga. Mezi Onerovo poznávací znamení patří tuba „pasta“ zobrazená v různých životních situacích. V roce 2012 měl spolu s Pointem rozhlasovou show *Pasta Point – your city bistro!* na radiu Wave o české graffiti scéně.¹³⁶

¹³² WOHLMUTH, 2017.

¹³³ tamtéž

¹³⁴ tamtéž

¹³⁵ VOSKOVCOVÁ, Klára, Radek WOHLMUTH a Vladana RÝDLOVÁ, 2012.

¹³⁶ *Metropolis: Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron, Skarf*, 2010.

Obrázek 19 - Babylon, Michal Škapa, 2018. Dostupné z: <https://villapelle.cz/michal-skapa-aka-tron-babylon/>

Obrázek 20 - Tronova abeceda, Michal Škapa, 2020. Dostupné z: <https://artalk.cz/2020/07/23/tz-michal-skapa-5/>

Obrázek 21 - Pasta Oner, 2019. Dostupné z: <https://www.ajg.cz/probihajici-vystavy/pasta-oner.html>

7.7 Jan Kaláb aka Point

Jan Kaláb uznávaný graffiti a street art umělec, hlavní člen DSK crew aka Splash, Cakes a Point jako jeden z prvních writerů absolvoval Akademii výtvarných umění.¹³⁷ Každá jeho změna nicku znamená přelomové období v jeho umělecké tvorbě. Nick Splash používá od prvního pieců později ho z vystřídá Cakes. Poslední pseudonym Point je stejný jako jeho umělecký výraz, minimalistický v duchu Pieta Mondriana.¹³⁸ Účastnil se několika světových výstav a street art festivalů. Své práce vystavuje na ulici i v galeriích.¹³⁹ Nebojí se různých formátů ani experimentování, věnuje se dynamicky hravé kompozici a vytváří objekty ve veřejném prostoru.¹⁴⁰

Jan Kaláb není jenom muralista a „graffitíř“, ale i sochař, malíř, autor instalací. Jako dítě ho na dovolené s rodiči ve Španělsku oslovily graffiti. Tento zážitek ho ovlivnil v dospívání, kdy sám začal malovat graffiti. V určitém věku opustil graffiti, které jsou však stále jeho inspirací a motivačním zdrojem. Okolo roku 2000 mění svůj nick Cakes na Point, který značí určitý přechod od graffiti k muralu a práci s objektem.¹⁴¹

Zásadní pro něj byla bývala opuštěná budova Třafačky na Vysočanech, která Pointovi nejdříve sloužila jako ateliér a stala se galerií vystavující street art. Později se přemísťuje na Pražskou tržnici jako Trafo Gallery¹⁴²

Kalábova tvorba se přeměnila od graffiti na 3D graffiti, muraly a následně obrazy a sochy. Svoji práci také přenesl do architektonických prvků a objektů. Jeho tvorba je naprosto jedinečná, charakteristická geometrickou abstrakcí a barvami. Za zmínku stojí *Obrazy pod nohami*, kdy barvami pomaloval záplatované chodníky na ulici. Později se přesunul k objektům jako *Pointíci* připomínají geometrické ptáky. Další byly sochy sestavené z barevných koulí a polokoulí jednoduše pojmenované *Koule a objekt*. Po těchto objektech se zaměřil na malbu. Děravé plány jsou obrazy, kdy je na sebe kladeno několik prořezaných pláten. Po nich přichází zajímavý projekt *Lidé a obrazy*, v němž na ulici oslovil kolemjdoucí a vyfotil je s obrazem. Aktuální tvorba nese název *Organické formy*, které najdeme ve formě muralů po celém světě.¹⁴³

¹³⁷ *Metropolis: Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron, Skarf*, 2010.

¹³⁸ KALÁB, Jan a Petr VOLF, 2018.

¹³⁹ *Metropolis: Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron, Skarf*, 2010.

¹⁴⁰ VOSKOVCOVÁ, Klára, Radek WOHLMUTH a Vladana RÝDLOVÁ, 2012.

¹⁴¹ KALÁB, Jan a Petr VOLF, 2018.

¹⁴² tamtéž

¹⁴³ tamtéž

V roce 2008 uspořádal rozsáhlý mezinárodní street art a graffiti festival *Names* v Praze. Mezi jeho nezapomenutelné dílo patří *Pomník všem obětem graffiti* umístěné v Praze poblíž autobusového nádraží Florenc v roce 2007 a jeho 3D barevná písmena „pointíky“ umístěné na budovách hlavně po Praze, ale i v dalších městech České republiky.¹⁴⁴

7.8 Ondřej Vyhnanek aka X-Dog

Ondřej X-Dog si zakládá více na sdělení než na formě, jeho malby jsou charakteristické smyslem pro humor a sarkasmem. X-Dog se ve své tvorbě inspiruje naivním uměním a animovanými pohádky pro děti. Díla v sobě spojují nevybíravou kritiku dnešní společnosti s vtipem.¹⁴⁵

Nejdříve začínal u graffiti, ve kterých se přesunul do světa hrdinů a karikatur představující kritiku společnosti. Inspirací v malbě mu byla kultura jihoafrických národů, pop art, komiks a naivní umění. Jako studenta ho ovlivnila práce v keramické dílně Maříž, kde navrhoval glazované dekory. Dnes se stále věnuje keramice, volné plastice a práci s různými materiály. Ve své tvorbě vyjadřuje téma budoucnosti lidstva a existencionální téma života a smrti. V dílech tak najdeme varování o naší budoucnosti v podobě sci-fi měst, nadreálných postav a zvířat, snahu o dobývání jiných světů a lidskou posedlost.¹⁴⁶

7.9 Jan Zajíček aka Skarf

Jeden z prvních graffiti writerů u nás a člen české hiphopové skupiny WWW. Vystudoval animaci i režii na FAMU a několik let působil jako vedoucí Workshopu experimentálního filmu na Literární akademie Josefa Škvoreckého.¹⁴⁷

Skarf se přes graffiti začal zajímat o filmovou tvorbu, kde vidí možnost neustálého posunu a vývoje. Podle něj se v graffiti točíte v neustálém kruhu zlepšování typografie a stylu. Za to ve filmu objevujete nové věci, se kterými můžete dál experimentovat.¹⁴⁸

Jako člen ve skupině WWW, nejdříve jako MC¹⁴⁹ později hrál na basu. Hudební prostředí neopustil, režíroval a spolupracoval na klipech *Pio Squad*, *PSH*, *Hugo Toxx* nebo *Visací Zámek*. Patří pod label *BiggBoss* vedený Vladimírem518. V roce 2016 se spojil s writerkou Sany a natočili dokument o ženském graffiti a street artu s názvem *Girl*

¹⁴⁴ KALÁB, Jan a Petr VOLF, 2018.

¹⁴⁵ *Poster44: Ondřej Vyhnanek "X Dog"* [online].

¹⁴⁶ tamtéž

¹⁴⁷ *Metropolis: Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron, Skarf*, 2010.

¹⁴⁸ OVERSTREET, 2006.

¹⁴⁹ rapper

Power. Dnes ho pojí dlouholetá spolupráce s Českou televizí, v roce 2015 spolupracoval na dokumentární sérii *Kmeny*.¹⁵⁰

Obrázek 22 - Red Void, Jan Kalab. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/jan-kalab-point-of-space-volf-kniha-trafo-recenze-umeni/r~06894b0ae9c411e8b7c1ac1f6b220ee8/r~e22c4dee9c211e8a446ac1f6b220ee8>

Obrázek 23 - Karikatura současné společnosti, 2015, X-Dog. Dostupné z: <https://www.ondrejvynanek.com/works>

¹⁵⁰ *Interpreti: Jan Zajíček aka Skarf* [online].

7.10 Timo

Svým specifickým a poznatelným rukopisem patří k jedním z nejvýraznějších street artistů. Hlavním Timovým motivem je slovo, díla obsahují krátké texty nebo slova a znázorňující danou realitu. Timo se nesnaží svým dílem estetizovat okolí, ale dávámu místu smysl. Důležité je pro něj místo, čas a přehled společenského dění, následně si vybírá téma a komentář, který bude zpracovávat v graffiti. Skrze své příspěvky nechce moralizovat ani vychovávat, ale pouze komentovat ironicky holou skutečnost, projevuje tak pouze jenom vlastní postoje, pocity a názory, ať už jde o lyrickou básničku nebo o kritickou hlášku k politice.

Timo skrývá svoji identitu již několik let a nerad vystupuje ze své komfortní zóny, tím jsou možná jeho projekty o to cennější. Timovy práce najdeme nejčastěji v Brně, ale můžeme je dnes dohledat v Praze nebo v Plzni.

Během graffiti období používal nick FREAK a mezinárodní značku cyklistické federace UCI. U Tima převažuje obsah nad formou, proto vytváří malované muraly s komiksovou bublinou nebo pouze jenom texty. Timo parafrázuje reklamu, a tím zpochybňuje dnešní konzumní život.

Pseudonym Timo je z latinského slova *timor* znamenající strach. Přitom se nebojí nahlas říci, co si on právě myslí. Praktikuje něco jako veřejný monolog, jeho poznámky ovlivňují každého z nás a vyvolávají u nás myšlenky a otázky.¹⁵¹

Obrázek 24 - Neboj, Timo. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/timo-b-jako-brno-recenze/r~56176bb0c6b011e9b7740cc47ab5f122/>

¹⁵¹ WOHLMUTH, Radek. 2019, s. 183-185.

Praktická část

8 Vlastní tvorba

Poprvé jsme se graffiti všimla na mé cestě do školy. Poté můj zájem o graffiti prohloubil film *Gyml* od režiséra Tomáše Vorla z roku 2007 a navazující film *Vejška* (2014). Filmy vyprávěly o graffitiřácích a jejich dospívání. Na filmu spolupracoval český umělec Pasta Oner, který měl zkušenost s graffiti a street artem. Byly zde představeny techniky a styly ve graffiti. Po odvysílání filmu se objevila velká vlna zájmu o street art a graffiti. Graffiti mě přišlo podle filmu lákavé, plné adrenalinu a splňující touhu se nějak vyjádřit. Po určitém období, kdy jsem se intenzivně zajímala o street art a graffiti, mé nadšení opadlo. Ke street artu a graffiti jsem se vrátila na základě zhlédnutí dokumentární série *Kmeny* (2015)¹⁵² mapující městské subkultury.

Časem se stalo mojí oblíbenou činností během cest objevování graffiti nebo muralů a jejich fotografování. Jelikož při cestování v cizí zemi vždy využívám metro nebo vlak, najdu jich pokaždé dostatek. Později jsem se začala více všimnout samolepek nalepených na sloupech. Z každého místa jsem si přivezla alespoň pár zajímavě graficky zpracovaných nálepek. Představuje to po mě i určitou zábavu, kdy poznáte město nebo cizí zemi naprosto z jiného úhlu pohledu.

Já sama jsme se nikdy neodvážila přenést mé návrhy z papíru na zeď. Brala jsem to jako velmi riskantní věc. Zůstala jsem, u jakého si čmárání na papír a občas jsem si zkoušela překreslit nějaký piece z internetu. Přišlo mi to jako přirozená věc, pokud máte u sebe papír a tužku a čmáráte si, píšete různá slova anebo se snažíte něco nového vymyslet. Během psaní mé bakalářské práce jsme si uvědomila, že jsem neustále opakovala jen pár typů písma.

To se změnilo, když jsem se dozvěděla o umělci jménem Banksy. Přišla mi sympatická jeho technika šablony, při které je používán sprej, ale už se nespřejují graffiti, ale obrázky. Na základní umělecké škole na oboru Výtvarná tvorba jsem se poprvé seznámila s linorytem, který funguje na stejném principu jako příprava šablony. Výhoda šablony spočívá v její přípravě v ateliéru nebo doma. Při vyřezávání šablony se také pracuje se světlem. Vyřezané místo je později přestříkané barvou.

¹⁵² Série byla vysílána v České televizi. Měla celkem 14 dílů a mezi nimi byl díl Graffiti.

Do techniky šablony lze převést jakýkoliv návrh, od básně přes portrét po abstrakci. Záleží na velikosti díla a složitosti návrhu.

Pro přípravu šablony jsou potřeba tyto pomůcky: karton, odlamovací nožík, nůžky, fix nebo tužku a podložku. Nemusí být nutně karton, výhodou však je, že kartonovou šablonu můžeme použít vícekrát za sebou bez toho, aby ji barva rozmočila nebo se nám zkroutila.

Při kreslení návrhu používám výraznou černou fixu. Je důležité myslet na části, které budou vyřezávané, neboť šablona je negativem budoucího obrázku. Proto si vybarvují dílky, jenž poté odstráním. Návrh by neměl mít malé detaily, protože se špatně vyřezávají.

Na odřezávání doporučuji hodně ostrý nožík a nůžky, tím si usnadníme a ulehčíme práci. Při samotné tvorbě vystříhnutou šablonu můžeme připevnit lepící páskou na zeď. Je také dobré mít předem vybrané místo, kam chceme naši práci přestříkat.

Důležité je také, jaký sprej použijeme, zaměříme se na sytost a krytí barvy. Doporučované jsou aerosolové spreje od značky Montana, které se dají koupit ve speciálních graffiti shopech nebo ve výtvarných potřebách. Zásadní je také výběr trysky spreje ovlivňující tloušťku stopy barvy. Na šablony se hodí používat širší trysku tzv. *fat cap*, předejde se tak tomu, aby nám barva při nastříkání na zeď nestékala. Trysky se dají ke sprejům dokoupit a jsou barevně odlišené. Sprejem stříkáme s dostatečným odstupem, nejlépe 15 centimetrů od zdi. Barvu spreje si můžeme zvolit v širokém výběru odstínů.

Obrázek 25 - *Návrh.*

Obrázek 26 - Vyřezávání.

Například já mám svůj individuální postup, to znamená, že si nejdříve nakoupím spreje a později si tvořím návrhy podle nakoupených barev. Barvy si vybírám podle dostupnosti odstínů a mám ráda základní barvy jako černá, červená, zelená, žlutá a modrá. Výhodou u této techniky je, že vám vystačí sprej na několik šablon. Oproti tomu při malování piecu je spotřeba sprejů o dost větší.

Konečný výsledek je pro mě vždy překvapením. Někdy mám pocit, že jsem šablonu dobře vyřezala a výsledek dopadne jinak. Přišla jsem na způsob, jak snáze poznat, co vyřezat. Pokud máme už nějakou část vyřezanou, přiložíme šablonu ke zdroji světla, například k lampičce. Na zdi se nám objeví stín, který odpovídá budoucímu obrázku. Podle stínů tak můžeme odhalit, co je potřeba ještě ořezat nebo upravit. Tento způsob kontroly jsem naučila i děti při výtvarném projektu, který budu v následujících kapitolách popisovat.

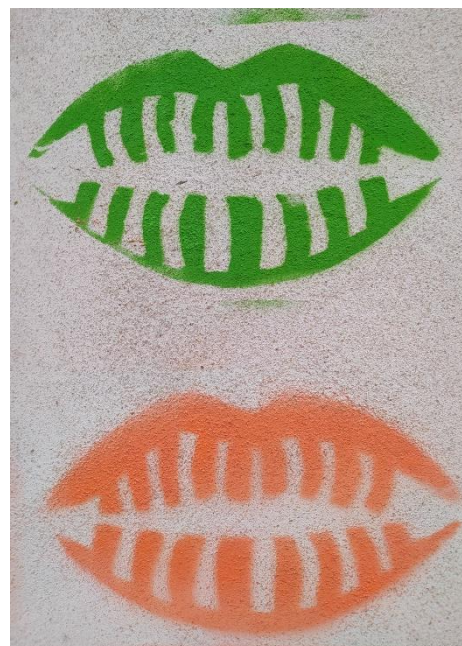
Ve své tvorbě se inspiroji umělci jako Swoon, která svými plakáty upozorňuje na ekologická a sociální témata. Charakteristické jsou pro ni jemné krajkové plakáty zobrazující portréty lidí. Co se týče street artu u nás je pro mě inspirativní práce Michala Škapy aka Tron, který propojuje street art se sítotiskem a neony. Mezi moje další oblíbené umělce patří Matěj Olmer se svojí gestickou a energickou malbou. A také Jan Kaláb se svými abstraktními a barevnými muraly.

Obrázek 27 - Šablona.

Obrázek 28 - Výsledky.

9 Projektová výuka

Projektová výuka patří mezi metody reformního směru pragmatismu stojící na úvahách Johna Deweye a Williama H. Kilpatricka, kteří považovali za důležité vlastní aktivitu žáka a jeho osobní zaujetí. „*Projektovou metodu podle Kilpatricka definují přívlastky jako sebevzdělávání (‘self-education’), učení, v jehož středu je dítě a jeho zájmy (‘child-centered learning’), učení skrze činnost (‘learning by doing’), svobodné učení (‘learning through freedom’) a učení se zájmem (‘learning with interest’)“.*¹⁵³

Zavedení projektové metody bylo reakcí na formalismus ve výuce v tradičních školách. Pro formalismus bylo typické memorování. „*Tradiční škole se dále vyčítá, že preferuje vědu před uměním, uměle izoluje obory, upřednostňuje předávání hotové sumy poznatků před heuristickými metodami a memorování před experimentem. Je potěšitelné, že současné kurikulum vyzývá k uplatňování transdisciplinárních přesahů a vytváření edukačních projektů, které by přirozeně spojovaly poznatky různých oborů i jejich odlišné poznávací postupy“*¹⁵⁴. Žákům byly předávány hotové informace nebo stále ještě někde jsou. Memorováním byly informace nepropojené a žáci je ve většině případů nepochopili správně. Ve formalismu je typická izolace jednotlivých oborů a tato přílišná specializace nedává možnost získávat samostatně poznatky a žáci se tak nerozvíjí. Projektová metoda však mění roli žáka z pasivního posluchače na aktivního tvůrce.¹⁵⁵

S projektovou metodou se také můžeme setkat na pedagogických fakultách vysokých škol, kde se stala součástí didaktické přípravy studentů.¹⁵⁶

9.1 Pragmatická pedagogika a počátky projektové metody

Pragmatická pedagogika navazuje na myšlenky J. J. Rosseaua, J. H. Pestalozziho a J. F. Frobela. Ve vzdělávání se učivo nestaví do popředí, nýbrž žák a jeho potřeby. Za reformní pedagogiku ve 20. století označujeme myšlenky Marie Montessori, Johna Dewey, C. Freineta a Petera Petersona, které reagovaly na nedostatky ve vzdělávání. Do reformní pedagogiky se integrovala psychologie a studium osobnosti žáka, což podpořilo změnu systému.¹⁵⁷

¹⁵³ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 9.

¹⁵⁴ tamtéž

¹⁵⁵ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 14.

¹⁵⁶ tamtéž

¹⁵⁷ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 17.

Důležitou osobou je již zmiňovaný John Dewey, americký pedagog, filozof a reformátor ve vzdělávání. Snažil se vytvořit vzdělávací systém vhodný pro různorodou americkou společnost. Pragmatická pedagogika by měla reagovat na změny ve společnosti a přizpůsobit se jim. Jde o to, aby u žáka probíhala neustálá rekonstrukce zkušeností. Podle Dewey by neměla být škola oddělená od vnějšího okolí a zkušeností ze života. Pragmatická pedagogika je celoživotním učením a v edukačním procesu by nemělo být zanedbávané žádné hledisko v rozvíjení celé osobnosti. Aktivita by měla vycházet ze žáka, ne z učitele nebo ze vzdělávacího obsahu. Pragmatická pedagogika věří, že dítě má přirozenou zvědavost a chuť se učit nové věci. Učitel, který vyznává pragmatický přístup by měl kontrolovat prostředí, v němž se žák vyvíjí, a nikoliv mu předávat daná fakta a informace bez vysvětlení. Právě projektová metoda by měla žákům umožnit pomocí řešení problémů při vyučování získat nové zkušenosti a poznatky. Projektová metoda nepodává předem známé poznatky, ale snaží se žáky motivovat k novému poznávání.¹⁵⁸

Hlavní autor projektové metody William H. Kilpatrick vytvořil tuto metodu ve snaze zvýšit zájem žáků o výuku. Na projektu je nejen důležitý výsledek, ale i proces řešení. U žáků se rozvíjí nejen jejich osobnost, ale i sociální učení a utváření jejich charakteru. Kilpatrick tvrdil, že projekt je otevřený a žáci si sami mohou rozhodnout, co se budou učit, a jak budou zasahovat do výuky. Téma projektu by mělo mít souvislost s mimoškolní realitou a projekt by měl stát na zájmu žáků, a také mít viditelné výsledky. Podle Kilpatricka kvalita školy nezáleží na množství předaných poznatků, ale na vnitřní motivaci, kterou škola dokáže vyvolat. Pedagog by měl být průvodcem a rádcem žákům v jejich cestě poznávání a iniciovat jejich zvědavost a motivaci. Neměl by ale rozhodovat o obsahu učení v jejich zájmu. S tím nesouhlasí Dewey, podle něho tak hrozí snížení kvality výuky. Pragmatická pedagogika podporuje spolupráci mezi žáky, a ne jejich soutěžení. Vychází z přesvědčení, že člověk je společensky vybavený sociálním cítěním. Pragmatismus se setkal s řadou odpůrců kritizující roli žáka a upřednostňování procesu učení nad výsledky a cíli vzdělávání.¹⁵⁹

¹⁵⁸ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 17-19.

¹⁵⁹ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 20-22.

Zajímavostí, že termín *project method* se používal už dávno předtím, a to na technických a zemědělských školách, kde označoval propojení teorie a praxe.¹⁶⁰

9.2 Projektová metoda ve výtvarné výchově

Projektová metoda se ve výtvarných výchově objevuje už několik desítek let a pochází z pragmatické pedagogiky od Johna Dewey a W. Kilpatricka. Jedná se o metodu, která má podporovat motivaci a spolupráci u žáků. Projektová metoda učí žáky prakticky řešit problémy a je většinou mezioborově zaměřená. Kombinuje v sobě více činností, nejenom výtvarnou, ale i dramatickou nebo slovesnou. Výtvarná výchova je založena na praktické činnosti, proto se zde dobře aplikovala projektová metoda. Její počátky nebyly však jednoduché, nezohledňoval se psychický stav dítěte a docházelo k pouhému plnění instrukcí nebo nesprávnému očekávání výsledků žáků. Dnes se dá říci, že se jedná o velmi úspěšnou a velice využívanou metodu.¹⁶¹

Výtvarná výchova patří mezi tradiční vzdělávací předmět, najdeme ho už za Marie Terezie, kdy bylo povinné trivium jako psaní, počítání a čtení. Jednalo se o kreslení, které mělo k dnešní výtvarné výchově poměrně daleko. Šlo především o předmět rozvíjející řemeslné, průmyslové práce a technické dovednosti.¹⁶²

Až ve 20. letech 20. století se zásluhou G. F. Hartlauba a G. Britsche prosazuje volné kreslení. Poprvé zaznívá heslo „*umění do škol*“ formující první počátky výtvarné výchovy. V této době se pedagogové začínají více zajímat o vývojovou psychologii dětí a jejich kresbu. Objevuje se názor, že by se měla zohlednit charakteristika dětského výtvarného projevu. Hartlaub věřil stejně jako John Dewey v dětskou přirozenost, o kterou je třeba pečovat.¹⁶³

V Čechách na počátku 20. století má na výzkum dětského výtvarného projevu vliv psychologie Františka Čady. Dle něho je kresba dítěte specifická a nelze ji oddělovat od dětské osobnosti, anebo ji posuzovat bez psychologického hlediska. Výtvarná výchova není brána jako pracovní činnost, ale jako prostředek komunikace a sebevyjádření. Ke změnám napomáhá tvarová psychologie s poznatky od Gustafa Britsche, který říká: „[...] *že kresba je pouze mechanickou manuální činností nebo nástrojem analytického myšlení. Dítě není pouze strojem na myšlení, a chce-li škola skutečně rozvíjet „celé dítě“*“

¹⁶⁰ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 20.

¹⁶¹ tamtéž

¹⁶² ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 25-26.

¹⁶³ ŠOBÁŇOVÁ, 2015.

nelze se zaměřovat pouze na intelekt.“¹⁶⁴ Výtvarný projev je interpretací autentického vidění individuality, jedná se o zpracování vizuálních jevů.¹⁶⁵

Ve druhé polovině 20. století výzkumy přinesly do výtvarné výchovy důležitý aspekt tvoření. Tvořivost je originální projev nacházející nová řešení v daném problému. Ve výtvarném projevu se jedná o seberealizaci, osobní výpověď a projev individuality. Tvořivost s sebou přinesla respekt k samostatnosti dítěte a jeho seberealizaci. V edukaci se hodnotila originalita výtvarného projevu a jeho řešení.¹⁶⁶

Projektová metoda ve výtvarné výchově se liší od myšlenek pragmatiků Deweya a Kilpatricka, *„Zatímco jejich projekty měly řešit praktické téma spojené s reálnými životními situacemi, témata výtvarných projektů mohou být napohled zcela nepraktická. Mohou se týkat jak samotného vzdělávacího obsahu oboru (uměleckých postupů, výrazových prostředků, výtvarných problémů a ovšem také témat, která vnáší do společnosti umělecké pole), anebo témat napohled vzdálených nebo nesouvisejících [...]“*¹⁶⁷ Téma je zde důležitým prvkem tvořící roli iniciačního podnětu spojeného s hledáním, experimentem a poznáním. Právě poznání nabyté z výtvarného projektu dostává nadoborový charakter.¹⁶⁸

U nás se projektová metoda ve výtvarné výchově začala formovat od 80. let 20. století v lidových školách umění (dnes základní umělecké školy). Učitele chtěli žákům zprostředkovat hlubší rozpracování tématu, tak práci rozdělili do několika vyučovacích jednotek se společným tématem. V delším časovém úseku se tak mohly uplatňovat různorodé výtvarné postupy. V období po sametové revoluci se pedagogika začíná více zajímat o reformní proudy a do popředí se dostává projektová metoda. Vznikají nové téze o výtvarné výchově, z nichž je jasné, že se nedá vyučovat klasickými metodami. U nás jsou s projektovou metodou spojovány pedagogické osobnosti jako L. Ochrymčuk, I. Zhoř. H. Dvořáková, V. Roeslová, K. Cikánová, M. Poherová a P. Exner.¹⁶⁹

Věra Roeslová, autorka knihy *Řady a projekty ve výtvarné výchově* a mnoha dalších publikacích, tvrdí: *„že projektové vyučování nestaví na nějaké výjimečné výtvarné dispozici dítěte. Naopak se snaží o podporu všech dětí, které mají v rámci projektu dostat*

¹⁶⁴ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 26-28.

¹⁶⁵ tamtéž

¹⁶⁶ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 33-34.

¹⁶⁷ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 34-35.

¹⁶⁸ tamtéž

¹⁶⁹ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 39-40.

*příležitost rozvíjet své schopnosti a osobnost.*¹⁷⁰ Roeslová přichází také se zásadními poznatky, že role žáka a učitele je v rovnováze, oba se podílí stejně na edukaci.¹⁷¹

Ve výtvarné výchově nenajdeme vždy praktický dosah, práce nemá daný účel ani výsledek práce není spojen s oceněním. Výtvarná výchova o to neusiluje. Projektová metoda se totiž přizpůsobila výtvarné výchově. Některé myšlenky původní projektové metody se prohloubily, jiné zase upozadily. Zkušenost, experiment a důraz na řešení problémů a Deweyův požadavek na aktivitu žáka přetrvávají a jsou stále důležité ve výtvarné edukaci. Projektová metoda je využívána z důvodů samostatnosti, tvořivosti při řešení problémů a seberealizace. Důraz je kladen na motivaci žáka a vzájemnou spolupráci, pomáhá žákům dávat si poznatky více do souvislostí, rozvíjí jejich dovednosti a dává činnosti zpětnou vazbu.¹⁷²

10 Výtvarný projekt

Teoretická část bakalářské práce se zabývá street artem a graffiti, jejich historií, současnou scénou, umělci a technikami street artu. Ve výtvarném projektu jsem se zaměřila na uplatnění jedné z technik v hodinách Výtvarné tvorby na základní umělecké škole. Téma street artu a graffiti jsem přiblížila žákům ve věku od sedmi let do šestnácti let a poté následovalo tvoření šablon a její použití.

Projekt jsem měla nejdříve v plánu uskutečnit na základní nebo střední škole v hodinách výtvarné výchovy. Po delší době jsem se přiklonila k plánu, uskutečnit projekt na základní umělecké škole z důvodu smíšené věkové skupiny. Vybrala jsem si Základní uměleckou školu v Semilech, jelikož jsem ji jako studentka základní a střední školy velice ráda navštěvovala. Výzvou pro mě bylo přizpůsobit činnost věkově rozdílné skupině žáků dětí od 7 let po 16 let.

10.1 Motivační otázky

Šlo mi o to motivovat žáky širokého věkového rozpětí. Rozhodovala jsem mezi tématy: bludiště, masky a Labyrint světa a ráj srdce. Nakonec jsem tyto motivy spojila dohromady. Pro žáky bylo téma bludiště již známe. Pracovali na něm během distanční

¹⁷⁰ ŠOBÁŇOVÁ, 2015, s. 43-44.

¹⁷¹ tamtéž

¹⁷² tamtéž

výuky, kdy si měli z vybraných materiálů postavit vlastní bludiště. Jednotlivá hotová bludiště se následně ve škole propojila v jedno velké.

Jako místo tvůrčí činnosti jsem vybrala park, jenž se nachází blízko ZUŠ a základní školy, kterou žáci navštěvují. Samotný park představuje jakýsi přírodní labyrint, ve kterém je jednoduché zabloudit a objevit se na jiném místě, než které jste měli za cíl.

Na začátku hodiny jsem žákům promítla úvodní prezentaci a seznámila je s daným tématem. Součástí prezentace byly aktivizující otázky určené všem dětem: *Víte, co je to street art? Co si pod street artem představíte? Viděli jste ho už někde? aj.* Po prezentaci jsem žákům představila techniku šablony a ukázala jim příklady na obrázcích a na mém předem vytvořeném návrhu šablony. Dětem jsem vyprávěla krátký motivační příběh před výrobou jejich šablony:

„Zavřete oči. Představte si, že jste se právě ocitli v Labyrintu. (Všichni žáci už ví, co to je labyrint). Začínáte bloudit a hledat cestu pryč, nechcete v bludiště přeci zůstat. Tak zkusíte jít do uličky napravo. Bohužel slepá ulice. Jdete dál a dál. Ušli jste už pořádný kus, ale nikde nenacházíte východ. Zkusíte naposledy odbočit. Doufáte, že přeci jenom to už konečně bude východ. Ale zase nic. Když v tom se před vámi objeví záhadná postava. Je to váš průvodce a ochránce, který zná cestu z bludiště. Vidíte pořádně, jak vypadá? Je to člověk? Nebo zvíře? Žena či muž? Mladý, starý, smutný, nebo dokonce šílený?“

Otevřete oči a zkuste na papír nakreslit, jak by váš ochránce měl vypadat.

10.2 Výtvarný problém

Vyřezávání šablony a následné použití spreje bylo náročné pro mladší žáky od 6 let do 10 let. Mladší děti používaly v některých případech nůžky místo řezacího nožičku. Spreje, jenž jsou pro mladší děti těžší na stisk, jsem nahradila plastovými lahvičkami, které byly naplněny inkoustem a vodou.

10.3 Zadání

Žákům byla nejdříve promítnuta prezentace o street artu a graffiti. Prezentace obsahovala úvodní otázky například: *Víte, co jsou to graffiti?* Následně jsme si vysvětlili termíny street art a graffiti a popsali jejich formy. Snažila jsem se žákům ukázat rozdíl mezi street artem a graffiti. Do prezentace jsem zařadila obrázky umělců Banksyho, Swoon a českých tvůrců Jana Kalába nebo Vladimíra 518. Mnohé děti nevěděly, co slovo street art znamená.

Obrázek 29 - Cesta v parku před výtvarným projektem.

Obrázek 30 - Uvedení žáků do tématu.

Obrázek 31 - Navrhování šablon.

Obrázek 32 - Žačky si kreslí návrh šablony.

O něco bližší jim byly graffiti. Podle mého názoru to může být i tím, že graffiti se více vyskytují v jejich okolí. Vysvětlili jsme si nové pojmy jako nick, tag a piece. Poté jsme se začali více věnovat technice šablon. Společně jsme si promítli šablony a vysvětlili si, jak se taková šablona vyrábí. Na závěr žáci shrnuli, co se nového dozvěděli a přešli jsme na výrobu šablony.

Doprovodnou aktivitou byla výroba samolepek. Děti si nakreslily pomocí pastelek a fix svoji přezdívku zpracovanou v graffiti stylu nebo tagu. Následně návrh nalepily lepidlem na izolepou polepený pečící papír, který následně znovu přelepily novou vrstvou izolepy. Po odstranění spodní vrstvy pečícího papíru mohly samolepku kamkoliv nalepit.

10.4 Cíle vzdělávací a výchovné

Vzdělávacím cílem bylo naučit žáky postup techniky šablony a její aplikaci na zeď. Při tvorbě šablony bylo důležité si uvědomit, že je negative budoucího obrázku. V tomto případě jsem se spoléhala na předchozí zkušenosti žáků s technikou linorytu. Při sprejování si děti vyzkoušely různé barevné kombinace pozadí, šablony a přestříkávání šablon přes sebe. Mimo nových dovedností a zkušeností se žáci naučili také nové pojmy jako piece a tag.

Žáci si dokázali vzájemně pomáhat při lepení šablony na zeď. Ve skupince sami diskutovali nad svými dílky a komentovali je. Zařadila jsem téma illegality street artu a poukázala na to, že bychom neměli ničit soukromý majetek a pokud se tak stane, tak jaký trest nás čeká.

10.5 Učivo ŠVP školy

Výtvarný projekt navazuje na ŠVP Základní umělecké školy v Semilech (*viz Přílohy*). Najdeme zde tři vyučovací předměty *Plošná tvorba*, *Prostorová tvorba a Člověk a svět*. Výtvarný obor má přípravný stupeň studia od 6 do 8 let, první stupeň od 8 do 14 let a druhý stupeň od 14 do 18 let. Výtvarným projektem žáci 1. stupně studia splnili ve vyučovacích předmětech podle ŠVP práci samostatnou i ve skupince při sprejování. Dokázali bezpečně manipulovat s pomůckami a držet se správného postupu. Během projektu žáci mezi sebou komunikovali a pokud potřebovali, požádali mě o pomoc či radu. Děti se celého zadání zhostily aktivně a zodpovědně. Na konci projektu vyjádřily postoje a názory na konečný výsledek. Žáci 2. stupně ve výtvarném projektu ve všech vyučovacích předmětech rozšířili své dovednosti o novou techniku a poradili si s výtvarným problémem.

Obrázek 33 - Mladší žák si vyřezává šablonu.

Obrázek 34 - Starší žák si vyřezává šablonu.

Obrázek 35 - Mladší začka stříká na šablonu směs inkoustu a vody.

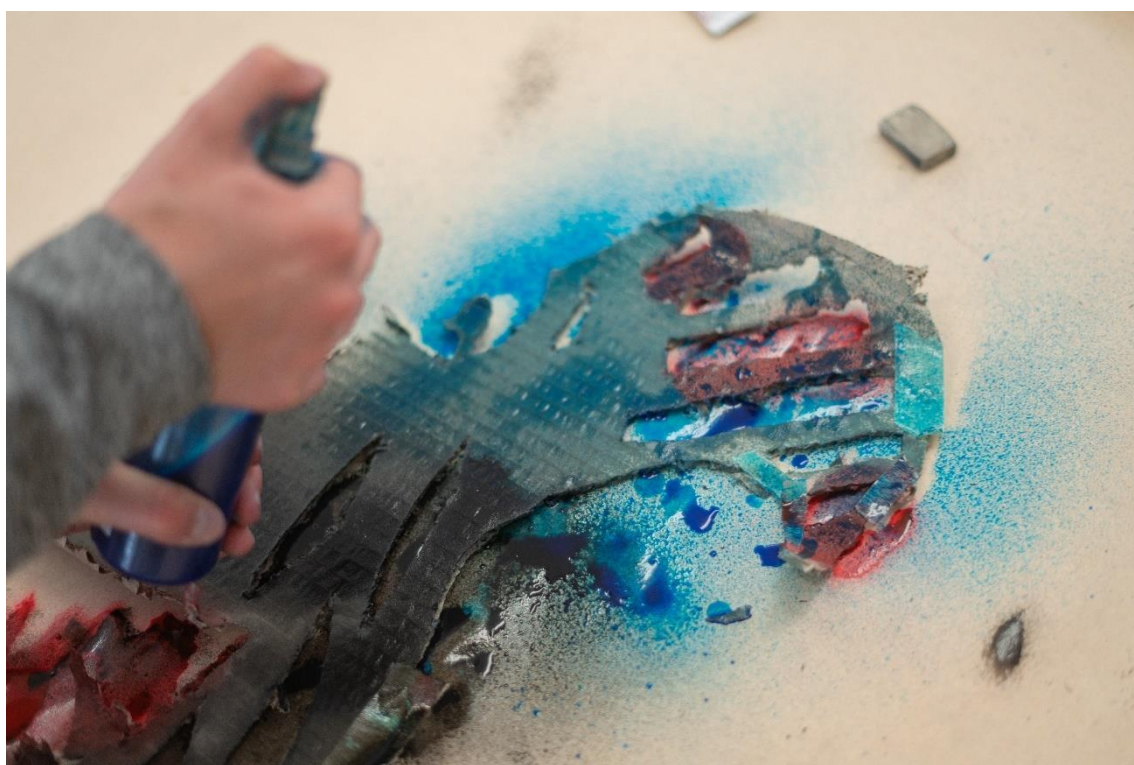

Obrázek 36 - Výsledek.

Naučili se nové pojmy a dokázali je správně užívat. Při společné diskusi si obhájili své postupy.

Později při sprejování šablony se sami žáci rozdělili na skupinky, kde si bez vyzvání pomáhali s přilepením šablon na zed'. Do projektu jsem chtěla zapojit část, kde žáci budou mezi sebou spolupracovat. Šlo o pochopení a seznámení žáků s technikou.

Ve výtvarném projektu byly využity v určité míře všechny kompetence. Všechny tyto kompetence tvoří opěrný základ vzdělávání žáka. Výtvarný projekt se držel osnov u každého stupně v ŠVP školy. Žáci se naučili nové pojmy jako street art, graffiti, piecy, tagy. Při uvedení celého tématu byla nápomocna prezentace s obrázkovým materiálem. Žáci poprvé pracovali s touto technikou. Byli seznámeni s bezpečností práce a se správným používáním pomůcek.

Obrázek 37 - Kombinace barevných inkoustů.

Obrázek 38 - Konečný výsledek mladšího žáka.

Obrázek 39 - Výroba samolepek.

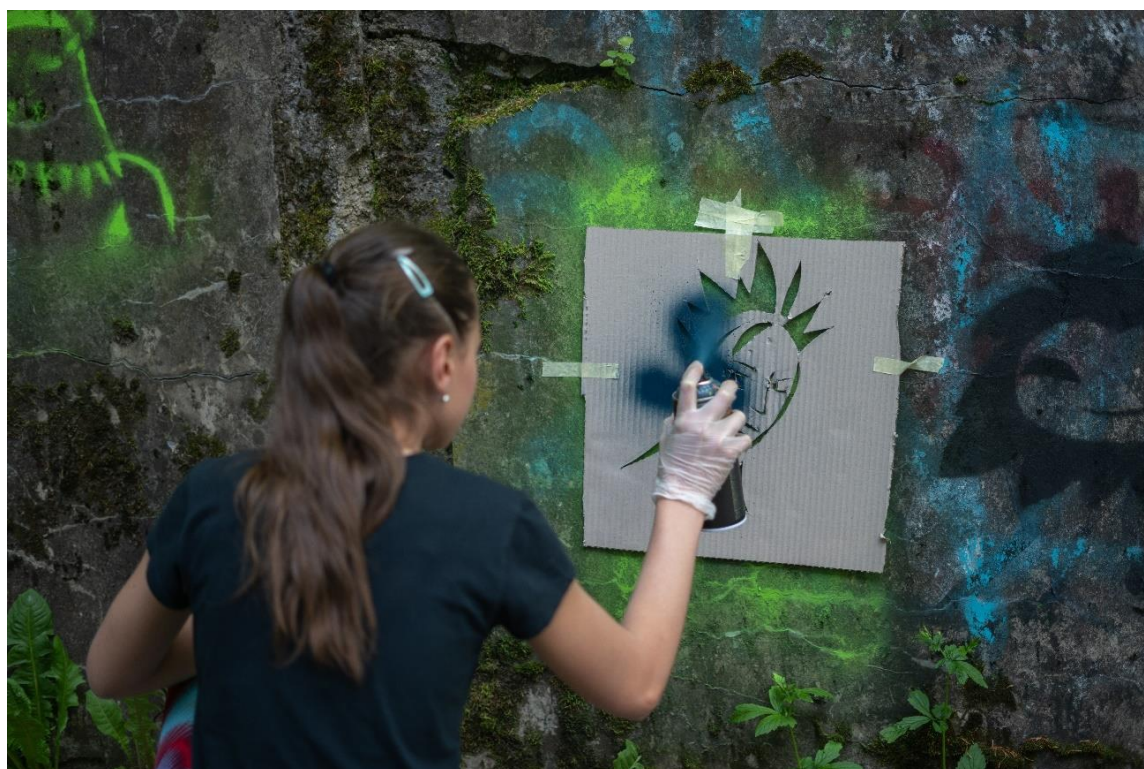
Obrázek 40 - *Sprejování šablony staršími chlupci.*

Obrázek 41 - *Vzájemná spolupráce žaček*

Obrázek 42 - Přilepování šablony na zed'.

Obrázek 43 - Starší žačka si sprejuje svou šablonu.

Žáci se seznámili s metodou vyřezávání šablony. Žáci se naučili práci se sprejem a šířkou jeho trysek. Diskuse byla rozvíjena nad tématem street art a jeho ilegalit. Žáci si sami obhajovali, jakého nakreslili a vyřezali průvodce, dále vysvětlovali, co pro ně přesně znamená. Při sprejování šablony v parku děti mezi sebou komunikovaly o svých výtvorech a vzájemně si radily a ptaly se mezi sebou na názory. Na tuto kompetenci navazuje i kompetence sociální a personální, kdy žáci přemýšleli nad svým průvodcem, nad jeho podobou a charakterem osoby.

10.6 Průřezová témata

Téma street artu a graffiti se dotklo nejvíce průřezového tématu Myšlení v evropských a globálních souvislostech. Žáci se dozvěděli, že ve street artu jsou zobrazovány situace z aktuálního dění. Proto jsem žákům vybrala zajímavé obrázkové příklady, které komentovaly aktuální covidovou situaci. Ve světě jsme mohli najít poměrně velké množství muralů na toto téma. Dále jsem do prezentace zařadila umělce, kteří se zabývají globálními tématy. Například můžu uvést umělkyni Swoon a její díla upozorňující na ekologie. Street art a graffiti dokáží podpořit u žáků zájem o aktuální dění, nejenom u nás, ale i ve světě.

10.7 Podmínky hodnocení

Hodnocení probíhalo slovně, formou sebehodnocení i společné diskuse na závěr našeho projektu. Společně jsme si prohlédli jednotlivé výtvary a odpověděli jsme si na otázky: Jak se mi pracovalo? Co se mi na práci povedlo, co bych naopak udělal jinak?

Žáci se shodli nám tom, že občas nevěděli, co přesně mají vyřezat, ale s mojí pomocí to zvládli. Většina z nich byla se svým dílem spokojena a mile překvapena, co jim ze šablony vyšlo za konečný výsledek. Kladně hodnotili, že se činnost konala napůl v ateliéru a napůl ve venkovním prostředí. Celkově byly děti, jak mladší tak i starší nadšené, že si mohly vyzkoušet novou techniku šablony. Z jejich diskuse vyplynulo, že obyčejná výroba samolepek jim přišla zábavná a doma si ji určitě znovu vyzkouší.

10.8 Pomůcky

Na vyřezávání šablony byly potřebné tyto pomůcky: lepenka, popřípadě kartón, nůžky, řezací nožik, tužka. Šablona byla vyrobena z lepenky. Děti si nejdříve na lepenku nakreslily návrh šablony, po načrtnutí začaly vyřezávat odlamovacím nožikem. Pod šablonou měly dané dřevěné desky, aby se nepoškodil stůl. Některé děti používaly k vystřihování nůžky, protože manipulace s nimi byla pro ně snazší.

Na sprejování byly použity spreje Montana, obyčejné spreje, gumové rukavice, prázdné lahvičky rozstřikovače, tuž, voda. Spreje Montana se nám osvědčily, jelikož jejich barva byla sytější a lépe se nanášela na zeď. Vydržely déle než obyčejné spreje zakoupené ve výtvarných potřebách. Pro menší děti byly použity prázdné lahvičky po přípravcích s pumpičkou. Vevnitř byla smíchaná voda s tuží. Rozstřikovače byly více vhodné pro mladší děti z 1. stupně.

Na doplňující aktivitu výrobu samolepek jsme použili: pečící papír, průhlednou izolepu, papír, pastelky. Součástí samolepek byly návrhy dětí, které si nakreslily barevnými pastelkami.

Jednotlivé pomůcky byly vybrané, tak aby s nimi žáci neměly problém manipulovat a dokázaly je dostatečně ovládat.

Obrázek 44 - Cesta po výtvarném projektu.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala vývojem a současnou podobou street artu u nás i ve světě. V teoretické části mě samotnou obohatily představené techniky a styly vybraných umělců. Umělkyni Swoon jsem znala již dříve, ale oslovila mě její technika wheatpasting sloužící jako ekologické lepidlo na plakáty. Portugalec Vhils mě očaroval svými syrově vytvořenými portréty do zdí domů. Osoby pro předlohy portrétů si vybírá velmi pečlivě na základě jejich životních příběhů.

Během výzkumu historie street artu jsem si uvědomila, že umění = svoboda vyjádřit se a je jedním ze základních potřeb člověka. V historii graffiti jsem se dozvěděla, proč metro a vlaky byly pro writera, tak přelomové a důležité. Jeho nick mohl být viděn po celém městě a upozornit tak na autora graffiti. Nemohu nezmínit historii graffiti a street artu u nás v Čechách, kde se pomocí pár silných osobností vytvořil charakteristický styl. Komunita se spojila v té době s nově utvářenou hudební subkulturou hiphop. Writeři si stále drží odstup a zůstávají v anonymitě. Pokud někoho takového potkáte není jednoduché s ním spolupracovat. Při psaní své práce jsem zjistila, že street artová komunita je poměrně uzavřená skupina writerů, kteří si hlídá své know-how a sdílí jo pouze mezi sebou.

Praktická část mi přinesla cennou zkušenost v podobě výtvarného projektu. Projektová metoda mě velmi oslovila svojí myšlenkou a tím, že se dá aplikovat ve výtvarné výchově. Komplikované pro mě bylo, že se projekt uskutečnil v covidové době, následkem tohoto jsem musela svou práci na tvorbě bakalářské práce z části pozastavit a počkat na opětovné uvolnění pandemických opatření. Přesto si myslím, že se projekt velmi povedl, nebo alespoň zpětná reakce dětí byla velmi kladná.

Výtvarný projekt mi dal spoustu zkušeností a potvrdil mé představy a vize. Například pokud máte precizně vymyšlenou a zorganizovanou hodinu nebo alternativní program v záloze nemusíte se ničeho obávat. Nejvíce pro mě bylo komplikované, když žáci chodili ve stejný čas do hodiny. Aktivitu tedy nezačínali najednou, ale vždy byl někdo napřed nebo pozadu. Ráda bych si ještě tento výtvarný projekt zopakovala na základní nebo střední škole v předmětu výtvarné výchovy. Avšak příště bych se zaměřila na přesnější časovou organizaci. Co se týče věkové skupiny dětí, ráda bych, aby další projekt probíhal s dětmi stejného věku.

Bakalářská práce by se dala ještě více rozvíjet. Do výtvarného projektu bych zařadila jiné aktivity i nově vybrané techniky ze street artu. Myslím si, že by bylo zajímavé propojit téma projektu s reklamou a vizuálním smogem. Tento projekt by byl připravován pro skupinu starších žáků.

Literatura

DEMPSEYOVÁ, Amy. Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním. 2. vyd. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-731-8.

GANZ, Nicholas a Tristian MANCO, ed. Worldwide History of Graffiti. *Graffiti World: Street art from five continents*. Second. London: Thames&Hudson, 2009. ISBN 978-0-500-51469-6.

HARING, Keith. *Deníky*. Zlín: Kniha Zlín, 2013. ISBN 978-80-87497-28-9.

HUNTER, Garry. Světový street art. Přeložil Katarína BELEJOVÁ. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1702-6.

KALÁB, Jan a Petr VOLF. *Jan Kaláb: point of space*. Praha: Spolek Trafačka, 2018. ISBN 978-80-906811-9-4.

MATTANZAOVÁ, Alessandra. Street art: současná městská výtvarná scéna. Přeložil Runka ŽALUDOVÁ. Praha: Slovart, 2018. ISBN 978-80-7529-556-9.

Metropolis: Cryptic, Masker, Pasta, Point, Tron, Skarf: exhibition within the framework of an accompanying program of the Czech Republic's participation in the World EXPO 2010 Shanghai ISBN 978-80-254-6922-4.

OVERSTREET, Martina. *In graffiti we trust*. Praha: Mladá fronta, 2006. ISBN 80-204-1325-1.

STAHL, Johannes. *Street art*. h.f.ullmann, 2013. ISBN 978-3-8331-4943-6.

Street art Praha. Praha: Arbor vitae, 2007. ISBN 978-80-86300-99-3.

TIMO. *B jako Brno*. Brno: Druhé město, 2019. ISBN 978-80-7227-420-8.

VOSKOVCOVÁ, Klára, Radek WOHLMUTH a Vladana RÝDLOVÁ. Městem posedlí: ilegální umění v legálním světě: Městská knihovna, Galerie hlavního města Prahy, 10.10.2012-13.1.2013: mezinárodní výstava street artu a graffiti. Praha: Taktum, 2012. ISBN 978-80-260-3341-7.

WOHLMUTH, Radek. *Analfabet: Michal Škápa*. Praha: Trafo Gallery, 2017. ISBN 978-809-0681-101.

257, EPOS. *Epos 257: kořeny, větve, šlahouny = roots, branches, offshoots*. Praha: Spolek Trafačka, 2018. ISBN 978-80-906811-4-9.

518, Vladimír a Karel VESELÝ. *Kmeny: [současné městské subkultury]*. Praha: Bigg Boss & Yinachi, 2011. ISBN 978-80-903973-2-3.

518, Vladimír. *Kmeny 90: městské subkultury a nezávislé společenské proudy v letech 1989-2000*. Praha: BiggBoss, 2016. ISBN 978-80-906019-9-4.

Elektronické zdroje

Arthive.cz: *Banksy works* [online]. [cit. 2021-6-10]. Dostupné z: https://arthive.com/artists/67312~Banksy/works/551333~Let_them_eat_crack

„Bývalý“ graffitiák EPOS 257 pro INFO.CZ: Město se musí měnit. Nedá se nad tím brečet [online]. [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.info.cz/magazin2/byvaly-graffitak-epos-257-pro-info-cz-mesto-se-musi-menit-neda-se-nad-tim-brecet>

Epos 257 v Bourání: Graffiti je indikátor opuštěnosti místa, ale i svobody [online]. 2017 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/epos-257-v-bourani-graffiti-je-indikator-opustenosti-mista-ale-i-svobody-5183544>

GLENNOVÁ, Martina. *Artmuseum: Jean Michel Basquiat* [online]. 15. 1. 2008 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=139

GLENNOVÁ, Martina. Keith Haring. *Artmuseum* [online]. 20. 9. 2008 [cit. 2022-3-27]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=291

Historie graffiti a street artu: Výtvarný rozměr [online]. 2012 [cit. 2022-2-26]. Dostupné z: <https://streetarts.estranky.cz/clanky/historie-graffiti-a-street-artu.html>

HLAVÁČEK, Ludvík. Co hledá umění v ulicích? *Artlist – databáze současného umění Praha* [online]. 2009 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/texty/co-hleda-umeni-v-ulicich-7200/>

HLAVÁČEK, Ludvík. Umělecké dílo ve veřejném prostoru: Veřejné umění. *Centrum pro současné umění Praha* [online]. 1997 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://cca.fcca.cz/projekty-akce/1997/umeni-ve-verejnem-prostoru/>

Interpreti: Jan Zajíček aka Skarf [online]. BiggBoss [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.biggboss.cz/interpreti/jan-zajicek-skarf>

Jakub Matuška aka Masker: bio [online]. [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://jakubmatuskaakamasker.com/about/bio/>

Matěj Olmer: Bio [online]. [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <http://matejolmer.com/#bio>

OBRAZEM: Centrum Ostravy zdobí nová monumentální malba polského umělce. *Český rozhlas: Ostrava* [online]. 29.9. 2022 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://ostrava.rozhlas.cz/obrazem-centrum-ostravy-zdobi-nova-monumentalni-malba-polskeho-umelce-8325684>

Poster44: Ondřej Vyhnánek "X Dog" [online]. [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.poster44.cz/collections/x-dog>

Philistines: Jean Michel Basquiat [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.jean-michel-basquiat.org/philistines/>

STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana, Petra ŠOBÁŇOVÁ, Timotej BLAŽEK, Jana MUSILOVÁ, Jiří SOSNA a Lucie TIKALOVÁ. *Téma – akce – výpověď: projektová*

metoda ve výtvarné výchově [online] [cit. 2022-04-19]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015

'Tuttomondo', Keith Haring's astonishing mural in Pisa: Unknown places & works [online]. [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://www.toscanainside.com/hidden-treasures/post/tuttomondo-keith-harings-astonishing-mural-in-pisa/>

Seznam obrázků

Obrázek 1 - The Cadillac Ranch.....	14
Obrázek 2 - Let them Eat Crack	14
Obrázek 3 - Arabské jaro.....	15
Obrázek 4 - Coronavirus.....	15
Obrázek 5 - Uprchlická krize.....	15
Obrázek 6 - The street is in Play, Banksy.....	20
Obrázek 7 - Blek le Rat.....	21
Obrázek 8 - Philistines, Jean-Michel Basquiat.	21
Obrázek 9 - Tuttomondo. Keith Haring.....	21
Obrázek 10 - Skok, Marsiuz Waras	25
Obrázek 11 - Vhils.....	25
Obrázek 12 - Hope, Shepard Fairey.....	26
Obrázek 13 - Swoon	26
Obrázek 14 - Balíky sena, Epos257.....	41
Obrázek 15 - knihovna fitra, Obic..	41
Obrázek 16 - Snění a spasení, Matěj Olmer, 2017.	42
Obrázek 17 - If You Don't Know, Now You Know..., Masker, 2015	42
Obrázek 18 - Strop zámek Třebešice, 2008, Masker.....	42
Obrázek 19 - Babylon, Michal Škapa, 2018.....	45
Obrázek 20 - Tronova abeceda, Michal Škapa, 2020.....	45
Obrázek 21 - Pasta Oner, 2019	45
Obrázek 22 - Red Void, Jan Kalab	48
Obrázek 23 - Karikatura současné společnosti, 2015, X-Dog.....	48
Obrázek 24 - Neboj, Timo	49
Obrázek 25 - Návrh.....	51
Obrázek 26 - Vyřezávání.	52
Obrázek 27 - Šablona.....	53
Obrázek 28 - Výsledky	53
Obrázek 29 - Cesta v parku před výtvarným projektem.	60
Obrázek 30 - Uvedení žáků do tématu.....	60
Obrázek 31 - Navrhování šablon.	61
Obrázek 32 - Žačky si kreslí návrh šablony..	61

Obrázek 33 - Mladší žák si vyřezává šablonu.	63
Obrázek 34 - Starší žák si vyřezává šablonu.	63
Obrázek 35 - Mladší žačka stříká na šablonu směs inkoustu a vody.....	64
Obrázek 36 - Výsledek.	64
Obrázek 37 - Kombinace barevných inkoustů.....	65
Obrázek 38 - Konečný výsledek mladšího žáka.....	66
Obrázek 39 - Výroba samolepek.	66
Obrázek 40 - Sprejování šablony staršími chlapci.....	67
Obrázek 41 - Vzájemná spolupráce žaček.....	67
Obrázek 42 - Přilepování šablony na zeď.....	68
Obrázek 43 - Starší žačka si sprejuje svou šablonu.....	68
Obrázek 44 - Cesta po výtvarném projektu.	70

Přílohy

Příloha A – ŠVP Základní umělecké školy Semily - 1 -

Příloha B - Prezentace..... - 1 -

5.2 VZDĚLÁVACÍ OBSAH VÝTVARNÉHO OBORU

Vzdělávání ve výtvarném oboru citlivě rozvíjí výtvarné dispozice žáků. Nabízí tak cestu k obohacení života žáků o kvalitní výtvarnou činnost, utváří jeho osobnost, vlastní názor a vnímání vlastní tvorby s ohledem na okolní svět i sebe sama.

Rozvíjí tak jeho výtvarné vnímání, myšlení a vyjadřování, představivost, estetické citění a tvořivost. Utváří tak schopnost zacházet s výtvarným jazykem, s materiálem a s nástrojem. Žák tak dokáže intuitivně a později i záměrně vyjádřit své myšlenky, postřehy a pocity pomocí výtvarné činnosti. Je veden k otevřenosti, vytrvalosti, zvědavosti, přemýšlivosti, smyslovému vnímání, samostatnosti i spolupráci s ostatními. Je tak důležitá nejen kvalita zivěrečného díla, ale také jeho cesta emočního zážitku a poznání v průběhu jeho tvorby, a tak následný otisk ve výtvarném vývoji žáka. Porozumění výtvarnému jazyku a s ním i jazyku výtvarného umění spolu s jeho empatickým prožíváním pomáhá nalézt jeho celoživotní vztah k výtvarné kultuře.

Přípravné studium výtvarného oboru

Studijní zaměření PŘÍPRAVNÁ VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Vyučovací předměty: Plošná tvorba
Prostorová tvorba

Učební plán:

Přípravná výtvarná výchova		
Název vyučovacího předmětu	1.r.	2.r.
Plošná tvorba	2	2
Prostorová tvorba	1	1

Poznámka k PVV:

Výuka může probíhat v tříhodinových blocích vyučovacích předmětů.

Učební osnovy vyučovacích předmětů:

Plošná tvorba

1. – 2. ročník

Žák:

- popíše a použije s pomocí učitele základní výtvarné techniky plošné tvorby (kresba, malba, grafika)
- pozná a použije výtvarné materiály a nástroje, experimentuje s nimi
- orientuje se v základních výtvarných termínech a pojmech
- sdělí svůj názor jak při samostatné práci, tak i při práci skupin

Prostorová tvorba

1. – 2. ročník

Žák:

- popíše a použije s pomocí učitele základní výtvarné techniky prostorové tvorby (modelování, objekty z různých materiálů)
- použije s pomocí učitele základní obrazotvorné prvky (světlo, objem, tvar) a jejich vlastnosti (struktura, opakování, rytmus) v prostorovém vyjádření
- propojí své znalosti ve výtvarných etudách s různými materiály a nástroji
- zhodnotí slovně svou práci a naslouchá jiným

Základní studium výtvarného oboru

Studijní zaměření PLOŠNÁ A PROSTOROVÁ TVORBA

Vyučovací předměty: Plošná tvorba
Prostorová tvorba
Člověk a kultura

Učební plán:

Název vyučovacího předmětu	Základní studium											
	I. stupeň							II. stupeň				
	1.r.	2.r.	3.r.	4.r.	5.r.	6.r.	7.r.	1.r.	2.r.	3.r.	4.r.	
Plošná a prostorová tvorba												
Plošná tvorba	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Prostorová tvorba	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Člověk a kultura	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

Poznámky pro I. a II. stupeň studia:

Výuka může probíhat v blocích vyučovacích předmětů.

Učební osnovy vyučovacích předmětů:

Plošná tvorba

I. STUPEŇ:

1. – 3. ročník

Žák:

- rozliší, popíše a orientuje se ve výtvarných technikách (kresba, malba, grafika, dekorativní tvorba)
- převede a zachytí své nálady a pocity do estetické formy
- rozliší vlastnosti obrazotvorných prvků (kontrast, rytmus, dynamika, struktura, pohyb) a použije je ve výtvarném projevu
- komunikuje s pedagogem a ostatními nad daným tématem a výtvarným problémem
- aktivně a zodpovědně přistoupí k zadanému úkolu, cíleně jej řeší a zhodnotí

4. – 5. ročník

Žák:

- pojmenuje a využije základní techniky pro vyjádření své výtvarné osobnosti
- experimentuje s danými technikami a kombinuje je (frotáž, koláž, batika, lavírovaná kresba)
- vědomě užije a zachází s nástroji a materiály, respektuje pravidla bezpečnosti a správnosti postupů
- otevře se k vnějším i neoblíbeným podnětům
- pracuje samostatně i ve skupinách, je tolerantní, empatický k ostatním žákům a jejich tvorbě

6. – 7. ročník

Žák:

- pozná a použije základní obrazotvorné prvky plošného vyjádření (linie, tvar, bod, plocha, struktura, kompozice, perspektiva)
- zhodnotí výtvarné prostředky podle potřeby výrazu k vyjádření daného tématu
- vnímá smyslové podněty a vědomě je převádí do vizuální formy prostřednictvím výtvarného jazyka
- obhájí svoje postoje, naslouchá a utvoří si svůj názor

II. STUPEŇ:

1. – 2. ročník

Žák:

- vědomě směřuje své znalosti ke konečné podobě své práce určenou výtvarnou technikou
- zná a využívá obrazotvorné prvky plošného vyjádření a jejich vlastnosti
- diskutuje, argumentuje a obhájí nebo změní vlastní postup
- podílí se na utváření pravidel a hodnocení týmové spolupráce

3. – 4. ročník

Žák:

- aktivně řeší výtvarné problémy a orientuje se v náročnějších výtvarných technikách
- samostatně přichází s výtvarnými tématy a jejich řešením
- diskutuje, argumentuje a obhájí nebo změní vlastní postup

- používá odbornou terminologii vztahující se k dané oblasti

Prostorová tvorba

I. STUPEŇ:

1. – 3. ročník

Žák:

- zachytí prostor základními technikami prostorové tvorby
- intuitivně použije obrazotvorné prvky prostorového vyjádření (prostor, objem, světlo, struktura.)
- experimentuje ve výtvarných etudách různými materiály s vlastnostmi prostoru (rytmus, dynamika, pohyb, kontrast...)
- diskutuje o správnosti postupu a případných chybách

4. – 5. ročník

Žák:

- zachytí skutečnost odpovídající formou práce (v učebně, plenéru)
- vědomě užívá a pracuje se základními obrazotvornými prvky prostorového vyjádření (prostor, objem, světlo, tvar, kompozice, struktura)
- použije s pomocí náročnější techniky v prostorové tvorbě a kombinuje je
- slovně analyzuje své práce, obhájí svůj názor

6. – 7. ročník

Žák:

- použije základní techniky klasických i moderních technologií k vyjádření v prostoru
- zjednoduší tvary, linie apod.
- experimentuje s různými materiály ve výtvarných etudách
- spolupracuje, je zodpovědný za společnou práci, pomůže mladším radou i příkladem

II. STUPEŇ:

1. – 2. ročník

Žák:

- zná obrazotvorné prvky prostorového vyjádření, jejich vlastnosti a vztahy
- s jistotou použije výtvarné techniky a zkoumá jimi podoby světa a mezilidských vztahů
- pracuje týmově, podílí se na společném projektu
- pojmenuje nedostatky své tvorby, respektuje názory druhých

3. – 4. ročník

Žák:

- použije s jistotou a samostatně prvky výtvarného vyjadřování ve svoji tvorbě
- dá hlubší myšlenkový význam objektům a instalacím
- pracuje s vizuálními znaky a symboly, analyzuje je a abstrahuje
- prezentuje svou tvorbu jako nezávislá a samostatná osobnost

Člověk a kultura

I. STUPEŇ:

1. – 3. ročník

Žák:

- rozliší oblasti výtvarného umění, sochařství, architektura, užité umění
- vyjádří své pocity a dojmy nad výtvarným dílem a pokusí se o jednoduchou analýzu

4. – 5. ročník

Žák:

- zná pojmy označující umělecké slohy a styly a pojmenuje jejich hlavní znaky
- nachází souvislost mezi vlastní tvorbou a vybranými obdobími dějin výtvarné kultury
- má přehled o nejvýznamnějších památkách a výtvarných událostech svého regionu

6. – 7. ročník

Žák:

- zná umělecké slohy a směry a umí k nim přiřadit i výrazná výtvarná díla a autory
- využije podněty z různých (pro něj zajímavých) kulturních oblastí a uměleckých projevů z celého světa
- diskutuje o svém názoru na umělecké dílo a respektuje názor odlišný

II. STUPEŇ:

1. ročník

Žák:

- se orientuje v rozdělení uměleckých disciplín na pozadí historie (malířství, sochařství, grafika, užité umění)
- formuluje svůj názor na dílo a tvorbu, použije správnou výtvarnou terminologii
- motivuje se díly a epochami výtvarného umění
- respektuje výtvarné, literární, hudební, přírodní, ekologické a lidské hodnoty

2. ročník

Žák:

- orientuje se v historickém vývoji uměleckých slohů a směrů
- má přehled o možnostech nových technologií v současné výtvarné tvorbě
- použije základní výtvarné pojmy v hodnocení vybraných autorů a děl
- reaguje výtvarnou činností na aktuální dění ve světě
- aktivně se účastní uměleckého dění ve svém regionu.

3. – 4. ročník

Žák:

- orientuje se s jistotou v uměleckých slozích a směrech
- zajímá se o vyjadřovací prostředky současného výtvarného umění
- vyhledá inspiraci a náměty pro svoji tvorbu v oblastech kultury
- diskutuje a obhájí své názory, poučí se a respektuje různá hlediska
- prezentuje svou práci a zvolí její vhodnou formu
- vědomě prostřednictvím výtvarného díla komunikuje s okolím a spoluutváří ho

STREET ART

- Věděli byste, co to je street art??
- Viděli jste to už někdy? A kde?

Kliknutí

dis.

- Plakáty
- Samolepky
- Šablony
- Malba
- Mozaiky
- Graffiti

GRAFFITI

• Věděli byste, co to jsou graffiti??

• Viděli jste je už někdy? Kde?

• Jaký myslíte, že je rozdíl mezi street artem a graffiti?

Jaká písmena najdete? Přečtete nápis?

nezákonnost x zákonnost

TVORBA ŠABLONY

- Vytvořte si svojí šablonu
- Na lepenku si tužkou nakreslete váš návrh.
- Vyřízněte šablonu
- Nezapomeňte na to, že to co je vyřízlé, bude vystříkané barvou

TECHNIKA ŠABLON

PŘÍKLADY ŠABLON

PŘEZDÍVKA/PSEUDONYM

- Vymyslete si svojí přezdívku nebo pseudonym
- Svojí přezdívku zkuste vyjádřit a barevně zpracovat jako graffiti